

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

Godina II Broj 25

Tuzla

29. lipnja 1994

Cijena 500.000 BHD

3 Kune

Uz ovaj broj

Banalni cinizam u banalnoj metafori

Odlučnost da se uklone oni koji smetaju implemantaciju federacije i konfederacije je najznačajniji zaključak iz posjete Tuđmana Sarajevu. Za sada, on jedino djeluje u vojsci, što je samo na prvi pogled paradoksalno. Da treba prestati, najbolje su shvatali oni koji su gledali kako dnevno 12 Hrvata gine kao rezultat "nepotrebnog nam sukoba". Oni koji su uglavnom kao ratni bjegunci našli utočište u medijima, organima, humanitarijama, etc., u prestanku sukoba vide bolnu istinu da se valja "prekoprčivati". Uzalud i dalje svojim postrojbama nadijevaju atribute "slavna", "viteška", "nestrpljiva", bojovnicima je dosta davanja glava za vijesti koje podilaze vlasnicima medija. Oni hrabriji, još uvijek izvale poneki banalni cinizam. Tako čujemo da je u Kraljevoj Sutjesci proslavljen blagdan sv. Ivana Krstitelja jer se nije mogao slaviti u Jajcu. To što se narod skupio u Sutjesci treba zahvaliti, kaže TVB&H, Armiji Bosne i Hercegovine, dakle trećem korpusu, dakle, VII. muslimanskoj nestrpljivoj. Nekad su fratri tražili i dobivali ahdnamu koja im, između ostalog, omogućava slavljenje sv. Ive, patrona crkve u Kraljevoj Sutjesci, od sultana. Sada im to omogućava neki oficir naše vojske. Bit će onaj što je rekao da će se on tamo raskomoti. Vrli novinari, profesionalci RTVB&H su vjerojatno učili i položili predmet "teorija informacije". Vrijednost očekivane informacije sa znakovljem visoke frekvencije pojavljivanja ravna je nuli. Nije štos u tome da pas ujede čovjeka, to jest da se osvoji Kraljeva Sutjeska ili Vareš, već kad čovjek ujede psa, to jest kad se oslobodi Jajce ili Doboje. A Kraljeva Sutjeska je od davnina, a od 1385. posigurno, slavila svoga patrona sv. Ivana Krstitelja, i to neprekinuto kroz sve vijekove krvi i progona. Za Jajce se to ne može reći. Usprkos svemu ona ga je proslavila, ojačena, napuštena i opljačkana, i anno domini 1994.

Zato pozivamo Hrvate i sve one koji se ovom događaju raduju, da na njega gledaju optimistički. Da se pridruže i daju povjerenje onima koji su za mir i dobro, za federaciju i konfederaciju. To nam jedino, barem djelomično, pravda naš veliki ulog u zajedničku borbu protiv agresora koji ratuje sa Hrvatskom i Hrvatima. Taj veliki ulog ovdje, i u hrvatskoj B&H, neki po inerciji banaliziraju i minimiziraju. Medjutim, rastu snage koje se opamećuju i koje u federaciji vide interes naroda. To nisu samo snage pod krilom jedinih nam partija jedinih nam naroda, već svi dobri ljudi kojima je dosta da im čavće pod goluba podmeću medijativci, uglavnom vojni bjegunci. Te snage su naročito snažne ovdje u Tuzli, zahvaljujući u prvom redu velikom doprinosu Hrvata u borbi za slobodu. Ovdje zaista naša Armija B&H neće "omogućiti" proslavu patrona crkve, svetih apostola Petra i Pavla, već će doći na našu i na svoju proslavu. Sigurni smo da će opet doći Šadić sa svojim časnicima da čestita. Ako ne dođe, to će značiti da je gusto negdje u zoni odgovornosti II. korpusa. Možda u zoni odgovornosti jedne, ili u zoni odgovornosti druge 108. Doći će i Bešlaga da nam objasni "što je pisac htio da kaže" u povodu "Saopćenja". Neće doći vjerojatno oni koji vjeruju da njima Allah samo daje a ništa ne oduzima, ali polahko, doći će i oni.

A.Lj.

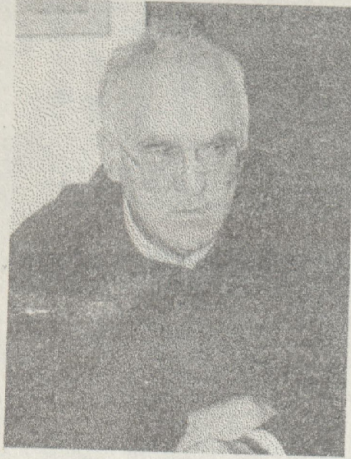

IVANDAN I PETROVDAN
900 godina ZAGREBA
USTAŠE I MEDIOKRITETI

Pobjeda pobijedenoga

JEDU TRAVU I PUŠTAJU

KORIJE NJE VELIKE SRBIJE

Posjete

Provincijal boravio u Tuzli

Fra Petar Anđelović, provincijal franjevačke provincije Bosne Srebre, od početka rata već treći put je boravio u Tuzli i tuzlanskom kraju. Boravak provincijala sam po sebi je izuzetan događaj, kako u političkom smislu, tako i sa stanovišta njegovih ciljeva boravka kao prvog čovjeka bosanskih franjevaca. Sva tri njegova dolaska u Tuzlu, realizirana su u periodima što su na određen način bili prijelomni trenuci u životu ovdašnjih Hrvata i u djelovanju franjevaca. Boravak provincijala Anđelovića, te njegovi razgovori s najvišim političko-vojnim vodstvom Tuzle i okruga, pobuđuju veliko interesiranje javnosti, budući da je riječ o osobi koju s pravom mnogi nazivaju "ocem bošnjačko-hrvatske federacije". Takva kvalifikacija dosadašnjih napora provincijala Anđelovića, na najbolji način govori o tome što je do sada uradio na očuvanju bosanskog bića, bića Hrvata u Bosni, a na temeljima kakve bosanski franjevci grade već više od sedam stoljeća.

Cijelo vrijeme boravka fra Petra Anđelovića, bilo je prepuno razgovorima i posjetama, ne samo s ljudima iz političko-vojnog vodstva Tuzle i okruga, već i sa župljanima, te njegovim fratrima, na koje je ponosan. Za vrijeme svog trećeg boravka u Tuzli, od početka rata, provincijal Anđelović je obišao Posavinu, Driječu, Breške, a pri kraju svog boravka odazvao se molbi redakcije TV Tuzla, te zajedno s gvardijanom Matanovićem, sudjelovao u kontakt-programu odgovorajući na brojna pitanja gledatelja ove TV-kuće.

M. D.

Održan Sabor HZ Soli

Tko smo, gdje smo i što smo

U gotovo petosatnom radu Sabora HZ Soli, obrađena su gotovo sva pitanja bitna za sadašnji aktualno-politički trenutak u životu Hrvata. Za predsjednika HZ Soli, tajnim izjašnjenjem, izabran Anto Zvonar

Sabor Hrvatske zajednice Soli, bio je bez sumnje jedan od najznačajnijih i najzanimljivijih skupova održanih u posljednje vrijeme, a koji su se bavili interesima i ciljevima ovdašnjih Hrvata. U gotovo petosatnom radu Sabora, razgovarano je o velikom broju pitanja, počev od vremena osnivanja HVO-a, kroz vrijeme djelovanja 115. brigade "Zrinski", sve do njenog ukidanja, pokretanja "Hrvatskog Glasnika", te drugih pitanja što su obilježila život Hrvata u posljednje dvije godine.

O dosadašnjim značajkama, kroz presijek političko-vojnih i gospodarstvenih zbivanja, govorio je Ivo Anđrić Lužanski, a potom su za govornicu u Kristalnoj dvorani Hotela "Tuzla" stupili mnogi članovi Hrvatske zajednice i gosti Sabora. O programu rada, posebno o ciljevima HDZ-a, govorio je mr. Stjepo Pranjić. Daljnji tijek Sabora nastavljen je izborom Predsjedništva HZ Soli, u koje su ušli i predstavnici drugih stranka, pa i nestranački orijentirani Hrvati. Za predsjednika HZ Soli tajnim glasovanjem izabran je gospodin Ante Zvonar. O potrebi okupljanja svih Hrvata, bez obzira na stranačku pripadnost, a kroz generalni program očuvanja svog kulturnog, povijesnog i političkog identiteta, posebno nadahnuto govorio je gvardijan Matanović.

Za vrijeme rasprave povodom izvješća o dosadašnjem radu HZ Soli najviše su došla do izražaja nastojanja da se što više jačaju i organiziraju hrvatske kulturne i sve druge institucije, "Napredak", "Hrvatski dom" i ostale. U tom duhu je bio i istup nekoliko članova Sabora, pri čemu je vidljiva želja i za što boljim informiranjem o životu i radu na području cijele Hrvatske zajednice Soli, bilo kroz postojeće oblike, ili osnivanjem novih glasila i radio-postaje.

M. D.

Raspodjela mjesta za veleposlanike u BiH

NI TUZLAKA NI HRVATA

U dosadašnjim imenovanjima veleposlanika Bosne i Hercegovine, uočene su dvije osnovne karakteristike, kakve su krasile vrijeme političkog jednoulmja. Dok se mjesto u državnim institucijama nekada dobijalo kao nagrada za vjernost jednoj partiji, danas se to isto čini kao nagrada za vjernost također jednoj partiji, i kako se sve više nameće, jedinom narodu. Naime, među do sada imenovanim veleposlanicima Bosne i Hercegovine, nema nijednog Hrvata, pa čak ni jednog Tuzlaka. Što to znači, i čemu vodi, nepotrebno je šire elaborirati, ali ni u kom slučaju takvo nešto ne treba smetnuti s uma, već takozvanoj demokratskoj vlasti BiH, valja postaviti pitanje, zbog čega je učinjeno kako je učinjeno.

To da se centralna vlast Bosne i Hercegovine obračunava sa Tuzlacima, i to na razne načine, odavno je jasno i tu više nema dilema. Samo se mogu očekivati novi oblici, jer po svemu sudeći, mnogima se u sarajevskoj državnoj postavi, ne sviđa trenutno stanje u Tuzli, ni u pogledu odnosa političkih snaga, što se može i objasniti, niti u pogledu međunacionalnih odnosa, što je sa aspekta dosadašnjih poteza nemoguće objasniti niti prihvatiti kao praksu.

Sa druge strane demokratskoj javnosti, kako se obično naziva imaginarno čitalaštvo, valja staviti na vid da je u Republici Hrvatskoj, nacionalna struktura veleposlanika bitno drugačija. Među veleposlanicima Hrvatima, nalaze se i trojica veleposlanika - Muslimana. Veleposlanik Hrvatske u Republici Iran je dr. Osman Muftić, veleposlanik u Japanu je Midhat Arslanagić, a u hrvatskom veleposlanstvu u Turskoj ta čast pripala je Hidajetu Biščeviću.

Da li su bosanskohercegovačke državne vlasti, okrenule neku novu šifru za provjeru (ne)povjerenja javno nigdje nije rečeno. Ali ako ovako nastave, Tuzlaka, a posebno Hrvata, bit će jedino na trećerazrednim dužnostima u veleposlanstvima i konzulatima. Tako se obično klasificiraju dužnosti raznih atašea za kulturu, gospodarstvo, vojna i slična pitanja. Tu se već može naći neki politički "revnosan" Tuzlak, a također, tu i tamo, poneki Hrvat.

M. J.

Obnova cesta u HB i Federaciji BiH

Dva milijuna DEM-a za "Cestu spasa"

Ministarstvo prometa i veza HR Herceg-Bosne dogovorilo se s UNPROFOR-om i UNHCR-om o zajedničkoj obnovi prometnica u Herceg-Bosni i Federaciji BiH. To je na konferenciji za novinstvo u Mostaru izjavio ministar prometa i veza Ilija Kožulj. Po njegovim riječima, najvažnija je obnova tzv. Ceste spasa od Tomislavgrada do Prozora, za koju je UNHCR obećao dva milijuna maraka pomoći, a dobri su izgledi, dodao je Kožulj, da i bošnjačka strana sudjeluje u financiranju obnove te prometnice. Kožulj ističe da su u tijeku i dogovori s Bošnjacima o otvaranju željezničke pruge Mostar - Sarajevo. On je izvjestio novinare da je potkraj prošlog tjedna sa slovenskim vlastima napokon dogovoreno da vozila s registracijskim oznakama HR Herceg-Bosne mogu slobodno prometovati kroz Sloveniju. Kožulj je dodao kako je obaviješten o pojavi da bošnjačka strana priječi promet vozilima s oznakama HR Herceg-Bosne. Prema njegovim riječima, za osposobljavanje mostarske zračne luke potrebno je 12,5 milijuna maraka te bi europska uprava u Mostaru obnovu zračne luke trebala uvrstiti kao svoj prioritet.

Nova Vlada BiH

Ivo Anđrić Lužanski, zamjenik ministra

Predsjednik Vlade je dr. Haris Silajdžić, ministar obrane i zamjenik predsjednika Vlade dr. Jadranko Prlić, zamjenik ministra obrane Muhamed Leneš, ministar unutarnjih poslova Bakir Alispahić, zamjenik Jozo Leutar, ministar vanjskih poslova dr. Irfan Ljubijankić, zamjenik Vladislav Pogarić, ministar financija Neven Tomić, zamjenik dr. Izudin Kešetović, ministar pravde Mate Tadić, zamjenik Izet Muhamedagić, ministar energetike i industrije mr. Faruk Smajilbegović, zamjenik Ivan Šantić, ministar prometa i veza Ibrahim Koluder, zamjenik Adam Džojić, ministar prostornog uređenja i zaštite okoliša Munever Imamović, zamjenik Berislav Buljan, ministar trgovine dr. Nikola Grabovac, zamjenik Džemal Čabaravdić, ministar za izbjeglice i socijalnu politiku Muharem Cero, zamjenik Martin Raguž, ministar zdravlja dr. Božo Ljubić, zamjenik dr. Ibrahim Ramić, ministar obrazovanja, znanosti i kulture dr. Enes Karić, zamjenik Ivo Anđrić Lužanski, ministri bez lisnice dr. Stjepo Anđrić, dr. Hasan Muratović, dr. Izet Žigić i Nedjeljko Despotović.

Mir još daleko...

Unaprijed prigrabljene zasluge

Dok u Posavini, na Majevici i drugdje, još padaju žrtve za slobodu, srva za odličjima, ulazi u finiš. Sve nekako podsjeća na već viđeni dekor ne tako prošlih vremena, gdje se u neobjavljenoj utrci za odličjima, činovima, raznim funkcijama, žrtvuje sve, i čast i san. Kada je nedavno obilježavan "15. svibanj '92", izjedalo je da dvije godine nakon tog događaja, ima više učesnika nego tog sudbonosnog dana. Istovremeno, takozvani Radio i TV Bosne i Hercegovine, gotovo i ne pominje sudjelovanje i zasluge Hrvata u dosadašnjim borbama, a HVO se tek omakne nekom reporteru-terencu.

Pozorniji slušatelji i gledatelji radio-televizijskih programa, što se emitiraju iz Sarajeva a pod simbolima i sa ambicijama državne RTV-kuće, gotovo svakodnevno su svjedoci kako se s jasnim ciljem i po zadatku zaboravljaju i zanemaruju Hrvati u dosadašnjim borbama za oslobođenje. Gotovo je nemoguće prisjetiti se kada je radio ili televizijska ekipa tih informativnih kuća, objavila reportažu ili sličan materijal sa onih dijelova obrambenih položaja što ih drže brigade HVO-a npr. iz Posavine, ili Usore. Već stereotipna su javljanja o napadima srpskih snaga u Posavini, gdje se retorički vješto izbjegava i samo pominjanje HVO-a. Ako je već nemoguće izbjeći spominjanje 108. HVO brigade, onda se najčešće imenuje kao 108. pješaka. HVO se ne spominje, pa jedino preostaje pretpostavka da bi to za Sarajlije bila politička jeres, ili je to možda stvar stroge cenzure. Slično je i sa javljanjima o obrambenim uspjesima 110. brigade Usora, gdje pridjev HVO, redovito izostaje.

Da li se sve to uklapa u mozaik zbivanja vezanih za famoznu odluku o reorganizaciji snaga HVO-a, a posebno u mozaik zbivanja u samoj Tuzli, gdje je ova ishitrena i nepotrebna odluka jedino do kraja i provedena. Na jednoj od sjednica tadašnjeg sastava Predsjedništva SO Tuzla, pojedini vojni zapovjednici, inzistirali su čak i na retoričkim nijansama. Inzistiralo se ne na prestrukturiranju formacija HVO-a, već na ukidanju, pa su čak i novinarima dijeljena uputstva o načinu izvještavanja na tu temu. Zbog čega je pomin-

nje učešća HVO-a i Hrvata u cjelini, u toj mjeri nepoželjna tema, nije teško odgonetnuti. Također, lako je shvatiti kako se to u reporterskim javljanjima redovito precizno provodi, jer sa širih prostora sjeveroistočne Bosne, nema niti jednog radiotelevizijskog reportera Hrvata u dopisničkoj mreži takozvanog Radija i TV BiH. Ta shema uglavnom se primjenjuje i na oblast civilnog života, gdje su Božić, Uskrs, te dolasci provincijala Anđelovića i nadbiskupa Puljića, gotovo jedini primjeri izvještavanja o postojanju i životu Hrvata u tuzlanskom kraju. O aktivnostima pojedinih organizacija Hrvata, kao što su "Napredak", "Hrvatski dom"... takoreći ni riječi.

Za svojevrsno podcjenjivanje doprinosa u dosadašnjim bor-

bama za slobodu, te za određeni stupanj svjesnog zanemarivanja aktivnosti ovdašnjih Hrvata, krivi su oni sami, Hrvati. Nedovoljno se guraju, niti na sjednicama raznih općinsko-kantokrugaških foruma, inzistiraju na tom bitnom segmentu naše ratne svakodnevnice. Druga je stvar, da li bi od toga nešto i bilo.

Najbolji primjer za to je monopolski status dopisnika TV Sarajevo, kroz čije link-veze odavno nije otišla filmska priča o borbenim uspjesima 108. HVO brigade "Bosanska Posavina". Ni proslava dvogodišnjice formiranja, nije otvorila gvozdena vrata TV Sarajevo, pa HVO, i pored federalno-mirotvornih nastojanja, i nadalje ostaje nepoželjan čak i u reporterskim javljanjima. Što više, ni relativno brojni reporterski

priilozi iz 108. i 110. brigade što se u posljednje vrijeme priređuju i objavljuju u programu TV Tuzla nemaju prelaz do Sarajeva. Sarajevo je i dalje predaleko i suviše stručno okovano, da bi brigade HVO-a u medijskom smislu imale bar približan status kakav nesumnjivo zaslužuju.

Dosadašnje žrtve što su ih Hrvati dali u borbama za slobodu, bez obzira da li su pale u redovima HVO-a ili u redovima Armije BiH i MUP-a, suviše su surova opomena djelatiteljima unaprijed rezerviranih odličja i obećanih zasluga. Do mira je još daleko, te bi valjalo razmisliti o tome, može li biti bliži. Svojevremena utrka za promjenom naziva tuzlanskih ulica, koja je bar privremeno zaustavljena, na najbolji način govori kako o nekim potezima valja drugačije razmišljati. Osim, ako nemamo žarku želju imitirati vrijeme od prije pola stoljeća, kada su se i nazivi ulica i odličja, dijelili po nalogu Komiteta.

M. J.

Tim povodom

"Ustaše i mediokriteti"

Dok su na adresu tuzlanskog gradonačelnika sa novinskih stupaca upućivane najpogrdnije riječi, da je izdajnik, Al Capone, itd., a da su svi Srbi četnici a svi Hrvati ustaše, sam gradonačelnik i Predsjedništvo kojemu je na čelu nisu se nijednom javno oglasili. Intervju A. Zvonara u prošlom broju bio je izuzetak od tog pravila, jer se Predsjedništvo SO Tuzla, našlo pogodnim. Što su radili i zašto su do sada šutili?

Ne tako davno sa novinskih stupaca prosto su pljuštale gomile najprizemnijih uvreda iz arsenala na kakvom bi pozavidio i sam Šešelji ili neki od njegovih sljedbenika. Čak se ni uvaženi tužilac nije oglasio, jer u "demokratskoj" političkoj borbi po nekim novim tuzlanskim aršinima, sve je dozvoljeno. Da li baš sve? Predsjedništvo SO Tuzla, u tim prilikama nije se javno oglašavalo niti sa protestima, niti sa demantijima, a bilo je obvezno da to učini, isto kao i javni tužilac. Svi su odštupili svojih pet minuta, a morali su reagirati, svako sa svojih političkih i profesionalnih pozicija i zadataka.

Ništa Predsjedništvo SO Tuzla, pa ni tužiocu nisu javno rekli ni kada se, također javno, huškalo na ubijanje tuzlanskih Srba, kada su svi u horu proglašavani četnicima, a svi Hrvati ustašama. To isto Predsjedništvo nije našlo potrebnim da reagira na otrovne strijele visokostrašćenih boraca samo za svoj narod, pa čak ni onda, kada je te tekstove pročitao i objelodanio sam Tadeuš Mazovječki. Čemu onda služi iskorišćavanje neke vrste patronata nad RTV Tuzla, i objavljivanje takozvanog demantija. Činjenica da taj demanti nije objavljen na TV Okruge, nije sasvim jasna, jer su dežurni politikanti bili do kraja jasni, da li im je ispod časti sam "demanti" ili povod za njegovo objavljivanje.

Da li će tuzlansko Predsjedništvo promijeniti nešto u koncepciji svog odnosa spram javnosti, nije poznato. Ipak, valja postaviti bar neka pitanja, onima što sjede u Predsjedništvu SO Tuzla. Oni isti koji su javno

vrijedani, duđuci, mediokriteti, "četnici" i "ustaše" dali su svoj glas i vama. Valjda na to niste zaboravili. Hrvati, o kojima je ovom prigodom riječ, u dobroj mjeri čine izbornu bazu (odnosno bili su u vrijeme izbora) a oni, kojima su ukazali povjerenje, nisu reagirali čak ni onda kada su ti isti ljudi javno pljuvani i vrijedani. O nekim najnovijim primjerima, nećemo šire elaborirati.

Ako je točno da istina najviše boli, onda je sasvim razumljivo reagiranje tuzlanskog općinskog vodstva. Razumljivo bar toliko koliko i svojevremeno inzistiranje na ukidanju HVO-a, u čemu, to je bar jasno, nema dilema, zašto je to učinjeno i odakle je iniciran taj političko-vojni koncept.

Ukoliko lideri stranaka, u tuzlanskom političko-općinskom vodstvu, još uvijek računaju sa svojim proklamiranim ciljevima iz predizborno-izborne kampanje, onda bi se morali ozbiljno zapitati da li će i u kojoj mjeri moći računati na istu izbornu bazu. Ispunjenje obećanja, očuvanje osobnog mira, nacionalnih i kulturnih prava, to su grijesi na kojima padaju i mnogo jače političke persone.

Da se Predsjedništvo SO Tuzla, oglasilo bar u jednom od pomenutih ili sličnih slučajeva, kada su bili dužni (također i javni tužilac) obračunati javnosti povodom Zvonarevog intervjua u HG-u, smatrali bismo sasvim prirodnim, očekivanim, nečim što čini suštinu demokracije. Ovako "dobronamjernost" Predsjedništva, njegovi neshvatljivi aršini, jednostavno nemaju svoje opravdanje.

H. G.

PROCJENE / Može li "Savez Republika Jugoslavije" izdržati sankcije i "dovršiti posao" u BiH i Hrvatskoj

Jedu travu i puštaju korijenje Velike Srbije

"Jedinstvo srpskog naroda" sačuvano je na razne načine. Ratno gospodarstvo može izdržati dok režim ne ostvari velikosrpske ciljeve. Strateških sirovina i hrane ima dovoljno, tako da se Srbi, pa makar i jeli travu, mogu koncentrirati na ratničke pohode. Sada je na redu Brčko, slijedit će Bihać. A onda opet "popravni" u Hrvatskoj

Radije ćemo jesti travu nego popustiti imperijalistima! U toj je sintagmi koju je ortodoksn crnogorski komunist Svetozar Vukmanović Tempo lansirao nakon rezolucije Informbiroa bila sadržana odlučnost tadašnjega jugoslovenskog vrha da se po svaku cijenu odupre utjecajima "trulog Zapada". Jest da je jedina opasnost po opstojnost režima dolazila iz Moskve, ali je službeni Begorad zbog odbijanja bilo kakvih političkih ustupaka zaključio da narod godinama može trpjeti svaku oskudicu i nedaću samo da bi dosegao svoj "uzvišeni cilj". Pokazalo se da je Tempo bio u pravu jer je taj isti narod - a da se o tome nije mogao ozbiljnije izjašnjavati - hraneći "travom" preživio duže razdoblje potpune gospodarske izolacije da bi tek početkom pedesetih godina dobio osjetniju gospodarsku pomoć Zapada. Jasno, političke vode nisu dijelile sudbinu svojih "zečljih" podanika, već su se opskrbljivale iz brižljivo kontroliranih državnih zaliha.

Škola dugotrajnog odricanja

Gotovo se isto danas događa u "Sveznoj Republici Jugoslaviji", izloženoj dvogodišnjim međunarodnim gospodarskim sankcijama i političkim pritiscima, ali odlučnoj u podupiranju "srpske braće" u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U toj državi je i dalje na vlasti kriptokomunistički režim koji je ideološki pripremio svoj narod na "dugotrajno odricanje" radi ostvarenja velikosrpskih interesa, ako se, usporedbe radi, Tita i članove njegovoga Politbiroa može djelomično opravdati zbog te samoizolacije s obzirom na to da federalna Jugoslavija ipak nije postala dijelom istočnoga lagera. Nasuprot tome Miloševići sjedbenici koriste se tim prokušanim modelom da bi

po svaku cijenu sačuvali rezultate agresije na dvije suverene i međunarodno priznate države. Srpsko-crnogorska država doduše, uništila je svoju gospodarsku budućnost, no ona još godinama može predstavljati "čir" na licu Europe, ne bojeći se odviše da će vanjskom "kirurškom" intervencijom biti odstranjen.

Iako se životni standard približava afričkoj razini, gdje je iz prihoda zaposlenoga građanina nejasno kako uopće može preživjeti, a za stotine tisuća onih privremeno i trajno nezaposlenih to već graniči s "čudotvorstvom", indikativno je da nema većih socijalnih buntova ni drugih popratnih manifestacija kolektivnoga nezadovoljstva.

Zašto, dakle, Srbi ne strahuju od međunarodne izolacije, nastavljujući, ultimatumima unatoč, rat u Bosni i Hercegovini? Prije svega, na razne je načine sačuvano "jedinstvo srpskog naroda", barem onoga njegovog dijela koji kontroliira sve poluge državne vlasti. Iako se životni standard približava afričkoj razini, gdje je iz prihoda zaposlenoga građanina nejasno kako uopće može preživjeti, a za stotine tisuća onih privremeno i trajno nezaposlenih to već graniči s "čudotvorstvom", indikativno je da nema većih socijalnih buntova ni drugih popratnih manifestacija kolektivnoga nezadovoljstva. To kazuje da je osnažen represivni aparat, pogotovo policija, koja se smatra i efikasnijom od bivše Jugoslavenske armije. To je logično s obzirom na to da redovne i pričuvne policijske snage navodno imaju barem 70-80.000 djelatnika potpuno odanih predsjedniku Miloševiću. Javna je tajna da održanje "reda" - kao protuuslugu za tolerantno ponašanje vlasti - pripomaže i dobro organizirano srbijansko

"podzemlje" koje svojom razgranatošću dijelom Europe olakšava i kršenje međunarodnih snakcija.

Uviđajući bezizlaznost takve duhovne klime, Srbiju ubrzano napuštaju intelektualci i znatan dio istinskih oporbenjaka. Koliko je građana, mahom srpske nacionalnosti napustilo "Saveznu Republiku Jugoslaviju", teško je

pouzdanost utvrditi, no možda često navođena brojka od 200.000 ljudi i nije realna. Odlaze, dakle, svi oni koji uviđaju da se

Ante Zvonar

nika koji će HDZ Tuzle, predstavljati na trećem općem saboru HDZ-a Bosne i Hercegovine, koji se sa mnogo medijske i političke pozornosti priprema u Mostaru. Izbor predstavnika HDZ-a Tuzla, obavljen je tajnim glasanjem, uz unaprijed usvojeni princip, po kojemu nisu ni predlagani oni članovi Općinskog odbora koji nisu došli na ovaj sastanak.

Tijekom sastanka, iako na određen način izvan dnevnog reda, raspravljano je o glavnim ciljevima HDZ-a Bosne i Hercegovine, a time i o ciljevima HDZ-a Tuzle. Prema riječima gospodina Ante

Općinski odbor HDZ

Na sastanku Općinskog odbora HDZ-a Tuzla, održanom osamnaestog lipnja u Hotelu "Bristol", izabrani su zastupnici koji će tuzlansku općinsku organizaciju predstavljati na trećem općem saboru HDZ-a, BiH što će se održati u Mostaru.

PODRŠKA

Sastanku je predsjedavao predsjednik Općinskog odbora HDZ-a Tuzla, Anto Zvonar, a glavna tema bila je izbor zastupnika koji će HDZ Tuzle, predstavljati na trećem općem saboru HDZ-a Bosne i Hercegovine, koji se sa mnogo medijske i političke pozornosti priprema u Mostaru. Izbor predstavnika HDZ-a Tuzla, obavljen je tajnim glasanjem, uz unaprijed usvojeni princip, po kojemu nisu ni predlagani oni članovi Općinskog odbora koji nisu došli na ovaj sastanak.

Tijekom sastanka, iako na određen način izvan dnevnog reda, raspravljano je o glavnim ciljevima HDZ-a Bosne i Hercegovine, a time i o ciljevima HDZ-a Tuzle. Prema riječima gospodina Ante

Srbija i tehnološki i kulturno samovoljno isključila iz zapadne civilizacije tonući u nacionalnu mitologiju i pravoslavni misticizam. Oni koji ipak ostaju u pravilu su politički i medijski izolirani, tako da ne mogu bitnije utjecati na opredjeljenje "svekolikoga srpstva". Javno mnijenje ionako u potpunosti kontrolira državna televizija, dok jedino u Beogradu djeluju pojedini oporbeni mediji. Njihova čujnost i tiraže i ne zahvaćaju veći dio unutrašnjosti, a ta je "duhovna pustinja" zapravo najveći "rezervoar" ekspanzionizama.

Svojedobno je Vuk Drašković, vođa Srpskoga pokreta obnove, najveće oporbene stranke, ustvrdio kako su tih 200.000 izbjeglih Srba zapravo njegovi glasači koji su svojim odlaskom, pripomogli duhovnome beznađu sadašnje srbijansko-crnogorske države. Taj je najdosljedniji protivnik Miloševićeva režima, čak i kada ga napada s velikosrpskih osnova, zacijelo u pravu s obzirom na to da je vlast Socijalističke partije danas stabilnija nego prije početka rata i uvođenja gospodarskih sankcija.

Miloševićev je položaj, prisjetimo se, bio ozbiljnije uzdrman samo nakon beogradskih demonstracija u ožujku 1991, da bi svi kasniji takvi pokušaji sličili na običnu političku farsu. Štoviše, srbijanska je vlast danas potencijalno ugrožena jedino od ultranacionalističke desnice Vojislava Šešelja, ali se protiv nje ne provode represivne mjere samo zato što je inozemnoj javnosti potrebno pokazati kako je

sadašnji srbijanski predsjednik "mirotvorniji" od svojih oponenta.

Nafta curi kroz rupe u embargu

Uz te duhovne i plitičke korijene srpske ratničke svijesti jednako su bitni i oni gospodarski. Tu je usporedba s Jugoslavijom u doba Staljinovih prijetnji praktički neizbježna. Sigurno je, naime, da međunarodne sankcije u dogledno vrijeme neće srbijansko-crnogorsku državu dovesti do masovne gladi, posljedica koje bi bio opći kaos a možda i građanski rat. Reč je tome u činjenici da je "Savezna Republika Jugoslavija" već uspjela oblikovati tipično ratno gospodarstvo koje može opstati dovoljno dugo da bi režim ostvario svoje velikosrpske interese. To, drugim riječima, znači da srbijansko-crnogorska država proizvodi nužni minimum hrane i ostalih strateških proizvoda, dok joj je ratna industrija i dalje produktivnija od one u susjednim državama, uključujući i direktno ugroženu Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu.

Tvrđnju o žilavosti srbijanskoga gospodarstva, najveći dio kojega nikad i nije poslovao po strogim tržišnim zakonitostima niti je tehnološki bio vezan uz Zapad, zapravo i nije teško dokazati. Unutar sadašnje "žabljačke" federacije nalaze se stotine tisuća hektara oranica, od kojih one u Vojvodini, pa i na Kosovu spadaju među najkvalitetnije u Europi. Koliko god se one slabije

Da se ne ponovi

Obljetnica zločina

Na blagdan sv. Antuna Padovanskog 13. lipnja navršila se obljetnica zločina izvršenog nad hrvatskim pučanstvom u župama kakanjske općine. Toga dana postrojbe 3. korpusa Armije BiH, izvršile su napad na prostore hrvatskih sela u općini Kakanj, odnosno župe Kakanj, Vukanovići i Kraljeva Sutjeska. Sasvim nenadno, veoma brojne snage napale su povijesne prostore srednjovjekovnih hrvatskih župa Trstivnica i Zgošća. Na udaru se našlo dvadeset i šest hrvatskih sela. Dijelovi HVO brigade "Bobovac", koji su od početka agresije samo čuvali svoja sela, uspjeli su organizirati i omogućiti odstupnicu civilnom pučanstvu prema Varešu. Na svojoj križni put ispred puške i noža krenulo je oko deset tisuća

obrađivale, ponajprije zbog nedostatka nafte i gnojiva, urod praktički i ne može biti taktav da ne ostaju tržišni viškovi koji zamtim državnim otkupom bivaju raspoređeni i dijelu socijalno najugroženijega stanovništva. Ne treba pritom zaboraviti da je najveći dio srbijanskoga stanovništva, čak i onoga gradskog,

Zvonara, što uspješnije i bezbolnije zaživljavanje muslimansko-hrvatske federacije Bosne i Hercegovine, a potom, također i konfederacija sa Republikom Hrvatskom, predstavljaju glavne interese i zadatke članova Hrvatske demokratske zajednice. Ukoliko se ovi planovi ostvare, HDZ će se moći s punim pravom pohvaliti, kao jedina politička snaga, koja je ispunila svoja predizborna obećanja.

Članovi Općinskog odbora HDZ-a Tuzla, ujedno su obaviješteni o pripremama za održavanje Sabora HDZ-a HZ Soli, koji treba da se održi 2. srpnja u Tuzli. Osim toga, pojedini članovi mjesnih odbora, kao oni iz Dohnja, obavijestili su rukovodstvo HDZ-a Tuzle, o nekakvoj naredbi IO SO Tuzla, po kojoj se vrši popisivanje stambeno-gospodarskih objekata, što je na određen način unijelo uznemirenje u ovom i susjednim selima.

ZVONARU

Iako izvan dnevnog reda, nezaobilazna tema razgovora, za vrijeme obrade rezultata tajnog izjašnjavanja za izbor putnika za Mostar, bio je i intervju Ante Zvonara u prošlom broju "Hrvatskog Glasnika", koji je u dobroj mjeri uzburkao već pomalo uspavane dežurne političare. Posebno burno reagiranje bilo je u Predsjedništvu SO Tuzla. Tim povodom, predsjednik Općinskog odbora HDZ-a, gospodin Ante Zvonar, uzgred je informirao članove Odbora, da svu odgovornost za iznijete podatke, mišljenja i ocjene, preuzima on osobno. Sastanak Općinskog odbora HDZ-a Tuzle, okončan je izglasavanjem bezuvjetne podrške Anti Zvonaru, a povodom reagiranja nakon njegovog intervjua "Hrvatskom Glasniku", i za sve što je u tom intervjuu izjavio.

M. J.

Samostan u Kraljevoj Sutjesci

Hrvata. Svih 26 sela je opljačkano, nekoliko stotina kuća je spaljeno ili onesposobljeno za stanovanje. Lipanjske noći 1993. godine pružale su jezivu sliku ovih krajeva - sela u plamenu i zadah ljudskih leševa. U svakom selu bio je veliki broj ubijenih i masakriranih osoba, većinom starijih ljudi i djece. Izbjegli Hrvati se danas nalaze u Kiseljaku, Čapljini, Stocu i u Istri. Cijeni se da ih je tisuću i pol otišlo u druge zemlje.

Iako kolijevka bosanske državnosti, povijest ovih krajeva ne pamti nikakve ratove niti

prolijevanje ljudske krvi. Stoljećima odgajane generacije ovdašnjih Hrvata, na izvornim kršćanskim mcralnim načelima, u kritičnim povijesnim trenucima uvijek su ispoljavale kršćanska načela oprosta i milosrđa. Odbacujući mač i oružje opredjeljivale su se za život i suživot. Uvjerni smo da će to opredjeljenje izabrati i ovaj puta, vođeni snagom Gospodara povijesti. Takav izbor im je bio i prije pet stoljeća i prije tri stoljeća. Najbolje jamstvo tome su bogata duhovno kulturna znamenja ovih prostora iz svih povijesnih epoha.

F. M.

vezan uz poljoprivredu, tako da jedino osjeća oskudicu industrijske robe, ali i nje uvijek ima na crnome tržištu: Vračanjem na metode naturalne razmjene i to nekako funkcionira.

Što se tiče ostalih strateških sirovina, i tu je za Miloševićev režim stanje većinom povoljno. Srbija spada u najveće europske proizvođače lakih i obojenih metala, ponajprije olova, bakra i cinka, kao i pojedinih nemetala. Ima i dovoljno ugljena, željezne rude i zlata, no važniji od toga elektroenergetski potencijal, mnogo razvijeniji od potreba sadašnje dvočlane federacije. Jedina ozbiljnija sirovinna "rupa" koja se može izravno odraziti i na ratnu mašineriju sigurno jest nedostatak sirove nafte. Poznato je, međutim, s koliko umješnosti Srbi upravo u tome segmentu krše međunarodni embargo, u čemu im svesrdno pomažu i neke susjedne države. Kad je pak riječ o vojnoj industriji, onda je dobro poznato da su Srbi još prije raspada Jugoslavije na svoj teritorij dovljučili dio jugoslavenskoga potencijala, gradeći i neke nove tvornice.

Iz svega je toga jasno da je iluzija kako će gospodarske sankcije Srbe potpuno zaustaviti. Ravnotežu između ideološkog ekspanzionizma i ratnoga gospodarstva mogu poremetiti samo neki veći vojni porazi, kao i daljnji pritisci. Dok toga nema, Srbi će, pa makar jeli i "travu", postupno ostvarivati svoje planove. Sadaje, dakako, naredu Brčko. Slijedit će Bihać. A onda opet "popravni" u Hrvatskoj.

Ahlova peta: Martićeva "država"

Lošija su strana toga

Željko KRUŠELJ
(preuzeto iz Nedjeljne Dalmacije)

Informativni mediji u ratu

Što je sa prijemom -

Neprekidno od početka agresije, Tuzlaci su u prilici pratiti tehnički kvalitetan program srpske televizije sa releja "Stolice". Zašto? Ni do danas nije jasno da li je isti nemoguće onesposobiti ili je po srijedi nešto drugo. Na tuzlanskoj općini jedno vrijeme mogao se pratiti program HRT-a sa releja na Husinu. Isti je izgrađen sredstvima HVO-a HZ "SOLI". Isti, također, do sada nije uništen ali program HRT-a se ne emitira. Kome i zašto smeta program HRT-a nije jasno.

HRT-a

varijanti.

S druge strane, neprekidno od početka agresije, Tuzlaci su u prilici pratiti tehnički kvalitetan program srpske televizije sa releja "Stolice". Zašto? Ni do danas nije jasno da li je isti nemoguće onesposobiti ili je po srijedi nešto drugo. Na tuzlanskoj općini jedno vrijeme mogao se pratiti program HRT-a sa releja na Husinu. Isti je izgrađen sredstvima HVO-a HZ "SOLI". Isti, također, do sada nije uništen ali program HRT-a se ne emitira. Kome i zašto smeta program HRT-a nije jasno. Kuriozitet je da su mnoga naselja u kotlini auto-puta od Živinica do Dobrnje mogla pratiti program HRT-a preko predajnika TV Kladanj. Oni su, nemajući link vezu sa TV Sarajevom, reemitirali HRT preko svog predajnika. Pošto je profunkcionirala link veza Kladanja sa Sarajevom, HRT-a odnedavno više nema. Ipak, hvala TV Kladanj kojoj HRT nije bio ideološki opasan.

Kako "uhvatiti" program HRT-a preko predajnika TVT

Svi koji žele pratiti program TVT-a, odnosno program HRT-a u kasnim satima, trebaju svoje antene da usmjere prema releju na Ilinčici. Potrebno je TV prijemnik podesiti na UHF područje kanal 36, i UHF prijemna antena po mogućnosti sa pojačivačem. Ukoliko niste na gradskom području vjerojatno ćete imati nestabilan prijem ili uopće nećete moći pratiti program. Rješenje je u nabavi vlastite satelitske opreme ili čekajte TV "SOLI".

Činjenica je da Televizija Tuzla u zadnjih nekoliko tjedana, po svršetku vlastitog programa uključuje satelitski program HRT-a. Tehničku podršku im je dalo poduzeće HDZ-a "SOLI", ustupajući tehniku za prijem TV signala HRT-a sa satelita. Obično smo u mogućnosti "uhvatiti" druge "Vijesti" i najgledaniju emisiju "Slikom na sliku". Zahvalni smo uređivačkoj politici TVT-a koja za sada "trpi" HRT na svojoj frekvenciji. Ipak, nedavno je iz "političkih" razloga skinut sa programa glazbeni spot Miše Kovača. Obična domoljubiva pjesma nastala u vrijeme početka srpske agresije na Republiku Hrvatsku. Problem je valjda bio u refrenu u kome se pojavljuje "opasna" riječ "Hrvati". Ukoliko Hrvati pjevaju na engleskom, kao Josipa Lisac, problema stvarno nema. Može se puštati do mile volje ukoliko se plati.

Što je rješenje za Hrvate HZ "SOLI"? Rješenje je u pokretanju vlastitih informativnih medija - radija i televizije. Uzor je radanji RTV-a Herceg-Bosne. Već su povučeni konkretni potezi na tom planu i uskoro bi trebalo očekivati početak emitiranja Radio postaje "Soli". Za televiziju će trebati malo više vremena i dosta više sredstava.

Očekivati je da neće biti administrativnih zavrzlama i opstruiranja izdavanja odobrenja za rad hrvatskim medijima. I po tome će se prepoznati da Federacija počinje da funkcioniše.

I. S.

Bilješka

Idila iz '46.

Kako se rat bliži kraju, vremenski ljudi na raznim mjestima, susreću se s slikama i događajima koji ih sve više podsjećaju na neke idile iz '46. Odnosno, na prve godine nakon drugog svjetskog rata.

Nedjelja je. Dan sunčan i topao. Datum 12. lipanj 1994. selo Donji Hrgovi, podno brda Ormanica, tik uz tunel koji nosi isto ime, a na putu Tuzla - Orašje. Sredinom ove kose godine 1946. prošao je prvi vlak nakon što je omladina izgradila prvu novu štraku u novostvorenoj zemlji. Tog mjeseca studenog, prije skoro 50 godina, i 12. lipnja ove godine, prugom Brčko - Banovići, uz podobar uspon na Ormanici, vidjeli smo gotovo isti vlak, bolje reći "čiru". Nekoliko putničkih vagona vukla je skoro ista parnjača. Pošto je uspon povelik uz brdo Ormanicu lokomotiva se dobro namučila da savlada ovu dionicu. To njeno stanjanje i penjanje odjekuje daleko po obroncima Majevice, i obodu Posavine. Ljudi ovog kraja gotovo 50 godina navijali su svoje satove i odmarali kopače ili kosce, prema prolasku vlaka iz Tuzle do Brčkog. Ova pruga odvela je za 50 godina u obližnja mjesta na posao, u škole i na fakultete, bukada naroda mladog. Ova pruga, zajedno s asfaltom donijela je prosperitet u cijeli ovaj podmajevički kraj.

Dvije godine, i više, po obodu Majevice, i rubnim dijelovima Posavine, nije se čuo pisak lokomotive. Nebo su parale teške haubice, tenkovske granate, VBR-ovi, avioni. A 12. lipnja 1994. godine opet je od Tuzle do Bukvika proradio putnički vlak. Bilo je i ranije takvih pokušaja, ali vlakovi su brzo stajali, jer nije bilo lokomotive, uglja, raznih maziva, nafte, nisu putnici plaćali ni dinara za kartu, a dešavalo se da su besposlenjaci i huligani i lokomotivni kralji sa stanice, i premještalili ih na neku drugu lokaciju, samo da ispolje svoj bijes, i uveličaju ratni kaos.

Sada su se stekli uvjeti, kaže nam Abdulah Mešković, direktor Direkcije željezničkog saobraćaja Tuzla, koja ima pod svojom kontrolom 90 kilometara pruga, da i putnički vlakovi mogu saobraćati od Tuzle do Bukvika (desetak kilometara od Brčkog), Lukavca, Živinica, i Banovića. Teretni saobraćaj na tuzlanskoj slobodnoj teritoriji nije prekidani cijelo vrijeme rata. Hoće li se i putnički dalje produžavati ili će eventualno opet stati najviše ovisi od željeznice, ali i općina i vojske koji moraju pomoći rad željeznice. Sve nas žarko najviše interesira hoćemo li, kao nekada, uskoro vlakom kroz Brčko, preko Save do Vinkovaca. Ili da možda opet neće biti događaja koji će idiličnu sliku prolaska vlaka podno Majevice, izbrisati. Što nas zaista čeka sutra?

M. B.

Jezik naš ustavni

U sustavnom gubljenju hrvatskog identiteta na bh. prostorima, pogotovo u Sarajevu - najbolje prosudbe dala su dva znamenita imena hrvatske kulture, Antun Gustav Matoš i Miroslav Krleža.

Prvi je, 1908. prilikom svog posjeta gradu na Miljacki, uzbuđeno ustvrdio kako se njegov literarni kolega, gospodin Mihovil Nikolić "u Sarajevu osjeća sto puta sretniji i više kod kuće nego u koterijama rastrovanom Zagrebu, odakle bi se, kako nastavlja, i pokojni naš Kranjčević znao vraćati kući kao iz tuđine". Drugi je, 60-ih godina ovog stoljeća, porazno dodao: U Sarajevu nema ničega hrvatskog izuzev Hrvatskoga pogrebnog društva!

Nema dvojbe da je Krleža, prosuđujući opće stanje duha, prije svega mislio na sustavno potiskivanje hrvatskoga jezičkog izričaja, na kojem planu je hrvatski narod i najviše porobljen u korist onog istog agresora koji danas atakira i na njegovu fizičku, biološku opstojnost.

Hrvati su, naime, najviše izgubili tamo gdje jedan narod i najdulje opstane. Starih Grka i Rimljana odavno više nema, zatri su im mnogi tragovi materijalne kulture; opstaju u jedina dva mrtva jezika koji su - besmrtni - starogrčkom i latinskom.

Najočitiiji i najsvežiji primjer takvog gubitka upravo na polju jezika imamo, nažalost, u prijedlogu Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, kakav je objavljen 27. ožujka 1994. u sarajevskom "Oslobođenju".

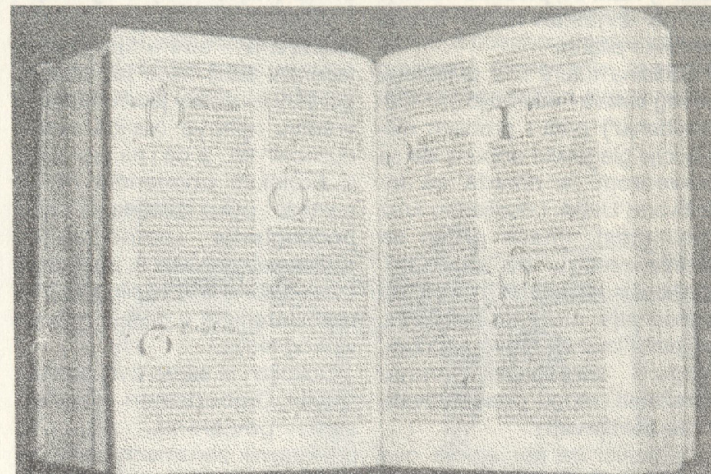
U tom, zbrzano i očito nemarnom, s engleskog prevedenom, temeljnom dokumentu buduće federacije Bošnjaka i Hrvata, kao konstitutivnih, državotvornih naroda RBiH, bar što se tiče jezičkog ruha i nema baš nečeg prepoznatljivo hrvatskog. Od blizu tisuću riječi koje su u dosadašnjoj, kasnije ćemo vidjeti i kojoj, praksi varijantno bojene (markirane) 95 posto ih pripada istočnoj, beogradskoj, varijanti!

Tek sedam riječi sa šahovnicom

Ako izuzmemo ciglih sedam riječi koje prepoznajemo kao hrvatski izričaj, što bismo rekli: riječi sa šahovnicom, kao što su: **osoba** (lice), **službeni** (zvanični), **vlastiti** (sopstveni), **načelo** (princip), **posto** (odsto), **sudjelovati** (učestvovati, sadejstvovati) i tri strana glagola na -irati - **identificirati**, **nomimirati** i **koordinirati**.

Pobjeda pobijedenoga

Ili: kako je u temeljnom dokumentu bošnjačko-hrvatske federacije (u varijanti "Oslobođenja") u 95% riječi podložnih varijantnoj markaciji očitovana ona istočna, beogradska?!

rati - od kojih se osoba javlja 11 puta (naporedo sa leksemom lice) a ostale jedanput ili najviše dvaput, ostalih osam riječi možemo smatrati i varijantno neutralnim (kao što su: osigurati, vanjski, dokumenti, neovlašten, na osnovi, dobivenih, proizlaze i unutrašnja (politika). I, to je - sve!

Naspram njih u najučestalije riječi, kao izrazito istočno-varijantne, spadaju stanoviti rusizmi i crkvenoslavenizmi - u liku: **nadležnost** (i), **opšti** (n) (a)-**ski** - sa čitavim spektrom širenja svojih semantičkih polja. Prva se od njih, što u potpoglavlju, što u tekstu javlja 45 puta, a drugoj je posvećeno i čitavo VI. poglavlje i najfrenkventnija je u ukupnom tekstu ovog dokumenta - ponavljajući se čak 89 puta!

Rusizmi i crkvenoslavenizmi ispred kroatizama

Ni za jedan rusizam, kakvi su izričaji: **postrojenje**, **ispoljava-nje**, **obrazovanje**, **nadležnost**, **uslov**, **neophodan**, **srazmjern** nema naporednog sinonima kao izričaja izrazito u zapadnoj varijanti, u liku: **uređaj**, **pokazivanje** (izražavanje), **izobrazba**, **djelokrug** (kompetencija), **uvjet**, **prijeko potreban**, **odgovarajući**. Tako je i sa crkvenoslavenizimima, tipa: **učesće** (učestvo-

Piše: Srećko PAPONJA

dokumentu osnažuje život usprkos posrednoj sugestiji na ovim prostorima i sad dominantnog Pravopisa sh dviju Matica, koji u točki 38. kaže: "Pored narodnoga opći, općina, uopće, svećenik govori se i piše opšti, opština, uopšte, sveštenik, što je iz crkvenoslavenkoga jezika ušlo u narodne govore jednog dijela našeg jezičkog područja, pa se i ovim drugi oblici upotrebljavaju u književnom jeziku".

U svome Jezičkom savjetniku Milan Šipka je još izričitiiji: "Prema tome, oblici sa "ć" imali bi čak i izvjesnu prednost, jer su narodni", i dodaje: "Da je bolje upotrebljavati te oblike, pokazali su i sami sastavljači Pravopisa svojim primjerom. U tekstu Pravila (u ćirilicom izdanju - podvukao S. P.) stoji: 'Ako je vlastito ime dobilo opće značenje, piše se također malim početnim slovom... Izraz opšte (imenice) izostavljen je čak i u Pravopisnoj terminologiji.'"

Priručno je da su se ozbiljni lingvisti pritom držali Maretičeva znanstvenog stajališta, koje glasi: "Srodnicu jezici dokazuju da je od tj postalo ć u riječima općen (it), a što su Vuk i Daničić pored toga pisali u tim riječima također št... to je crkvenoslavenkisi, isto su tako oni pisali sveštenik, sveštenstvo, što je također crkvenoslavenkisi, a po glasovnom zakonu našeg jezika je svećenik, svećenstvo", koje oblike smatra izvornim i sam Aleksandar Belić u svome Pravopisu književnog jezika, izdanom u Beogradu 1950.

S ovim stajalištima se složio i Alija Isaković u svome Rječniku karakteristične leksike u bosnanskom jeziku - tvrdnjom da je u svojoj građi riječ "općina" prvi put zabilježena... 1635. a opština 1935. Uopće 1886. a uopšte 1926, opći 1900, a opšti 1928." Tristo godina je metuzalemski vijek čak i za jedan izričaj!

Tradiciju i logiku ove riječi "sa šahovnicom" potiskivala je i uporna indoktrinacija brojnih kadrova od pučke škole do njihova javnog nastupa u medijima! Kada sam u punini ovog prljavog rata, pošto je Velibor Ostojić sa Vojislavom Maksimovićem u svojoj Foči već uveliko igrao nogomet sa iznakaženim, odsječenim muslimanskim glavama, upozorio jednog novinara Muslimana da u svom tekstu riječ opština zamijeni riječju općina jer mu to dopušta i službeni naziv u pečatu jedne sarajevske općine (o kojoj

Nastavak na slijedećoj strani

Administracija mu i u ovom

Nastavak sa prethodne strane

je upravo bila riječ, dobio sam porazan odgovor). - To će ići teško, veli, jer komu je Velibor Ostojić bio tolike godine lektor, taj će općinu najčešće pisati opština!

Deprincipirano načelo

Ni u pisanju futura I. nema kolebanja - svi primjeri su pisani kao da je riječ o prostom a ne složenom glagolskom obliku!

Tako, umjesto npr. **bit će**, 29 puta je ispisano **biće** (isto je i s drugim glagolima).

Ne zna se, međutim, u kojem bi se pravcu kretao ovaj proces sa ovim glagolskim oblikom da politika i naučnici da ne kažemo znanstvenici podređeni njoj nisu tako uporno preferirali pisanje futura I. kao prostog na račun njegova pisanja kao složenog glagolskog oblika.

To promicanje se plasiralo ili u vidu naučnog, da ne kažemo znanstvenog, stajališta, po kojem se dopušta pisanje futura I. kao složenog glagolskog oblika "od dva još nesrasla sastavna dela" (Mihailo Stevanović), dakle kao nezavršenog procesa, ili se smatra značajnim "da se među onih 19 pisaca koji futur pišu samo sa č nalaze svi ili gotovo svi bosanski franjevci, i to samo oni čija su djela pisana latinicom." (Svetozar Marković), kako bi se dobio argument više za povijesni kontinuitet one druge prakse (jer tko su u tom periodu bili - franjevci!).

Treći put bi se na javnoj tribini, na savjetovanju ili simpoziju pravio javni izgon naglašenog izgovorenog t u primjeru **radit ću** (kako ga je tada izrekao na RTV-Sarajevo livanjski dopisnik ove informativne kuće!).

Protežiranje te prakse se provlačilo i tamo gdje je to i najpogubnije u Pravopisnom priručniku sh/hs jezika, čiji su autori Svetozar Marković, Mustafa Ajanović i Zvonimir Diklić, kao priručniku namijenjenom i školskoj omladini (prije svih, jer odatle treba počinjati!) - stavom da je "prvi način (**biće**) običniji u Bosni i Hercegovini".

U općoj ideologizaciji i promicanju pan-jugo-ideje, u koje ime se čak i licitiralo među znanstvenicima, da ne kažemo znanstvenicima, na temu: daj ti meni toliko kg futura I. kao jedne riječi (**biću**) a ja ću tebi toliko grama **općeg** i **općina**, nitko nije ozbiljno poslušao što kaže znanstvenik Tomo Maretić, koji upravo na pisanju futura I. dovodi

u pitanje fonetsko načelo tzv. Vukovog pravopisa (nija). On izričito tvrdi: "Ali kad svi pišemo **opet ću** (doći), **dvaput ćeš** (dati), **kad ćeš** (otići), **sad ćemo** (vidjeti), premda govorimo **opeću**, **dvapućeš**, **kaćeš**, **saćemo**, mislim da nije protivno fonetičkom pravopisu ni pisanje **mislit ću**, **čuvat ćeš**... osobito što se oblik **mislit**, **čuvat** često nalaze u narodnim pjesmama svih štokavskih govora.

Alija Isaković na kraju svog već spomenutog Rječnika u svezi s tim reče: "...ipak bih preporučio odvojeno pisanje (misli se na futur I.) **radit će**, **piest ću** mada je to, na izvjestan način, samo tehničko pitanje."

Sudbina futura I. u prijedlogu novog ustava Federacije (po "Oslobođenju") prati i problem distribucije glagolske dopune **da** sa prezentom, a nikada sa infinitivom! Uvijek i dosljedno kroz cijeli tkest: Imaće pravo **da zadrže**, mogu **da sarađuju**, može **da istražuje**, mogu **da prisustvuju**, može **da zahtijeva**, umjesto: imat će pravo **zadržati**, mogu **surađivati**, mogu **istraživati**, mogu **prisustvovati**, može **zahtijevati**...

Tragajući za korijenima ove pojave, dr. Herta Kuna piše: "...karakteristično je da se u Bosanskom prijatelju (1851) nije našao nijedan slučaj zamjene infinitiva sa da i prezent; u ovoj osobini je norma provedena vrlo strogo. Sarajevski cvjetnik imo, takođe, daleko češću dopunu u infinitivu, dok u Bosanskom vjestniku i Bosni postoji naporednost upotrebe. Ova osobina je, kako se vidi, varijantski raspodijeljena, što, svakako, treba u dobroj mjeri pripisati uticaju M. Mandića kojem je upotreba da sa prezentom, kao vojvodanskom đaku, morala biti

bliža, pa se to odrazilo u listovima koje je uređivao."

U ovom prijedlogu Ustava FBiH po tradiciji - dugoj 70 godina - i dalje se, dakako, održava ne samo imenica predlog (dvaput ponovljeno) kao pretežito ekavski izričaj nego i neporecivo ekavski prilog mjesta **dole** u znakovitoj formulaciji: navedeni **dole**, kao čistom administrativizmu, kakvima je opterećen ovaj tekst - u stilu: gore navedeni po pitanju, u vezi (imenovanja), "Ovaj Ustav će se primjenjivati na području Sarajeva i Mostara dok isti budu...", "preduzeti sve mjere u svrhu (valjda radi) osiguranja", "...ukoliko nije u mogućnosti", "Sudije iz Federacije (valjda federalni suci) neće biti krivično gonjeni... ni za jedno djelo u vršenju njihove (valjda svoje) dužnosti" itd., a da i ne govorimo o školskim primjerima nepismenosti - u liku: **dosijea** (dosjea), **podpoglavlje** (potpoglavlje), **doneseni** (doneseni), **zasjedati** (zasjedati), ili o onoj silnoj mucu s nesenalaženjem u pitanju malog i velikog slova.

Dovoljan je samo ovaj primjer: "Svaki Ombudsman (valjda - svaki povjerenik, zatupnik, predstavnik parlamenta kome od vremena do vremena biva povjerenica kontrola nad radom izvršne vlasti - što zapravo i znači ovaj švedizam), premda smatram da je barem prilikom prvog pisanja u tekstu ove riječi fusnotom trebalo opisati njeno značenje, kako se ova riječ, po našoj dobroj navici, ne bi čitala kao obudiboksnami, kao što je nedavno prošao i onaj fini gospodin Mendeluše, Mendeluče, Mendiluče, Mendiluče, Mendiluče da bi na kraju otišao kao osoba naše gore list - prošavši ispod duge - kao Mande-Luce.

Sudu sudi sudija!

Dvadeset i pet puta ponovljeni sudija nikada neće naći pravog suda da popravi poneku nepreciznost u formulacijama, kao što su i mnogi oficiri i uradili ono što su već uradili zato što je već odavno pomjereno narodno shvatanje tog čina kao časnog, čina od ugleda i morala, zbog čega je i nazvan **časnikom** (mada ne i u ovom dokumentu).

Upravo zato što je prijedlog ovog temeljnog dokumenta tiskan u dnevnom listu namijenjen čitateljstvu kao najmasovnijoj ciljnoj grupi, trebalo je pokloniti najdužnju pažnju i ruha u kojem će on, kao mlada, izaći pred svatove!

Tragedija je u tom što se ovakvim zbrzanim prijevodom predodređuju (u svijesti građana) gotova rješenja u smislu naziva organizacijskih oblika sa preovlađujućom istočnom varijantom - kao što su: **opštinski** sud (sudije, savjet, službenici, propisi), te **opštinski** budžet (valjda proračun), načelnik, odnosno opštinska politika., Jer, ako se u svijesti tolikog broja čitatelja (i poslanika) unesu termini Konferencija o evropskoj bezbjednosti i saradnji (KEBS) teško će se to ispraviti na Konferenciji o evropskoj sigurnosti i suradnji (KESS) ili će Ujedinjene nacije postati Ujedinjeni narodi, odnosno Evropska unija postati Evropska unija.

Tu nam ne može pomoći ni prelijepa kći Feničanina Agenora (osnivača i kralja Tira) i Telefaese u koju se svojedobno zaljubio i sam Zeus, prenijevši je, pretvorenu u bika, na otok Kretu, po kojoj je Stara dama i dobila ime EUROPA.

Da nije bilo ljubavi i simpozija niti bismo znali za neke politike i one silne pohvale književnojezičnoj politici upravo "Oslobođenja", niti bismo pak imali i ona iskrena i divna priznanja jednog slovoslagara u toj kući koji je na svoju ruku prepravio tekst jednog autora napisan na čistoj zapadnoj varijanti. Kada je od njega traženo objašnjenje, odgovorio je da je puno uštedio na vremenu "jer je za svaki futur dobio dva otkućaja manje, a za svako tko... jedan udarac manje na mašini."

Slovoslagač je, očito, i dalje ostao u radnom odnosu sa ovim "listom godine u svijetu" i izgleda da je uznapredovao u službi bar do šefa lektorske ili prevodilačke službe zadajući sve veći broj udaraca zapadnoj varijanti!

Rat i frustracije

Konvoji puni neizvjesnosti

Nakon otvaranja puta Tuzla - Split - Zagreb samo iz Tuzle nedjeljno otpuće oko 2.500 osoba. Kuda, kako — pokušali smo istražiti

I to je naša stvarnost. Iz Tuzle, samo Tuzle, bez susjednih mjesta i gradova, nedjeljno u pravcu Splita, Zagreba, Pule, Ljubljane, ode najmanje 25 punih autobusa. Ako se tome pridodaju i susjedna mjesta, bude ih i pedesetak, a to je otprilike 2.500 duša. Samo se ovim koridorom, jednim putem trenutno iz Tuzle i sjeveroistočne Bosne može izaći van granica naše države. Kakav absurd. Toliko autobusa tjedno ode iz Tuzle za Split i Zagreb, a nijedan za Bijeljenu i Beograd, za glavni grad ove države, Sarajevo. A do prije ovog rata s kolodvora u Tuzli svakih pola sata odlazili su autobusi na sve četiri strane svijeta.

Ovo što sada imamo traje tek mjesec i pol dana. A prije toga, cijelu godinu bili smo kao u toru, totalno blokirani, zatvoreni, jedva se netko iz ove blokade probijao nekim UNHCR-im konvojem, u vozilima MKCK-a, helikopterom UNPROFOR-a, ili kroz maglu, preko prvih borbenih crta, bez ikakvih papira, ali uz dobro podmazivanje u markama.

Kuda ide ovaj konvoj?

Kuda idu tuzlanski autobusni konvoji, koga voze, kamo su se ljudi zaputili? Što toliko žure, pa su vlasnici autobusa toliko prebukirani da se traži makar pomoćno sjedište. Nitko ne pita koliko košta karta do Splita, Zagreba, Minhen... Autobus-džije, dobro zarađuju ali, i dobro se muče, jer do Zagreba redovito se preko Lašve, Gornjeg Vakufa, Vran planine, Tomislavgrada, Kamenskog, Zadra, Senja, Karlovca, putuje 30-40 sati. Nije lako ni vozačima, ni vozilima, ni putnicima. Nas je zanimalo tko to tako žuri da negdje otpuće, kakva je polna, starosna, pa i nacionalna struktura tih konvoja, jer po Tuzli se proturaju glasine da Hrvati iz ovog kraja masovno bježe.

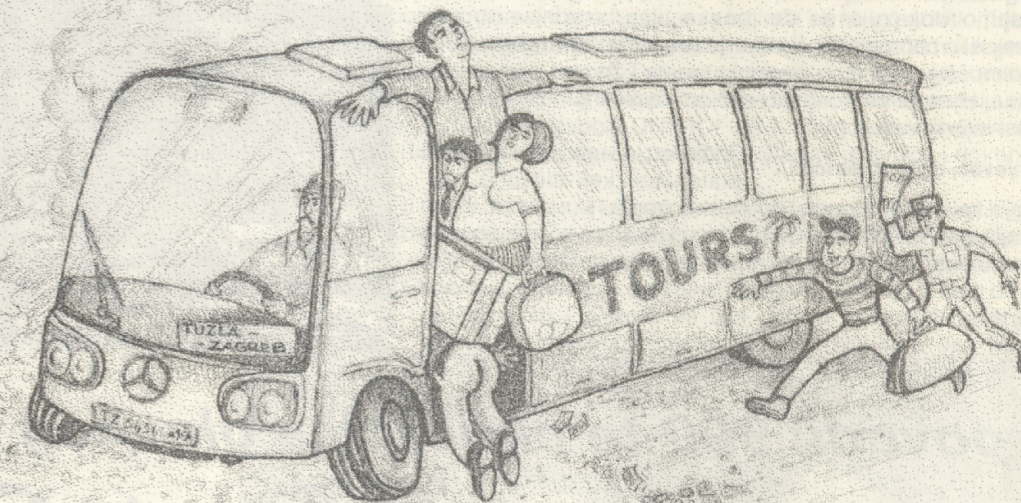
Jedan uzorni autoprijevoznik na relaciji Tuzla, Split, Zagreb, bio je predusretljiv pa nam je ustupio spiskove lica koja su otputovala unazad mjesec i pol dana. Improvizirano istraživanje najprije demantiralo tvrdnju da bježe Hrvati, jer, koliko smo na osnovu imena i prezimena mogli prosuditi, ovaj autoprevoznik za 45 dana put Splita i Zagreba prevezao je više Muslimana i Srba, nego Hrvata. Kada je riječ o životnoj dobi ne treba mnogo objašnjavati da uvjete za odlazak

administrativne kućine na samom početku. Vozačima nije nimalo jednostavno kada netko krene na put bez svih dozvola, i kada bude skinut sa autobusa na nekoj policijskoj postaji.

Zašto se ljudi odlučuju da s malom djecom i starijim osobama kreću na tako težak, rizičan, neizvjestan i tegoban put. Što ih na to tjera. Sve bi se moglo svesti na dva ključna problema. Mnoge osobe, a posebno mlade, koje su prekinule školovanje, izgubile su životnoj dobi ne treba mnogo

Odlazak bez povratka

Tko je prisustvovao ispraćaju nekog od brojnih prebukiranih autobusa lako se mogao uvjeriti da pored čitavih obitelji, ljudi voze mnogobrojne pakete, čitave vreće stvari, da se to sustavno nedjeljama otprema, i negdje preseljava. Hoće li se takvi ikada vratiti? Istina, svi autobusi stižu nazad u Tuzlu, ali poluprazni. I kvalitet tereta koji je otišao i došao je različit. Daleko više, u Tuzlu i okolinu, stižu paketi, umjesto ljudi, i traje to dugo. Treba imati

imaju starija godišta i djeca. No, nije mali broj, posebno ženskih osoba srednje dobi, a bogme i muškaraca, vojnih obveznika, koji po raznim osnovama mogu ići u inozemstvo. Iz priloženih dozvola za privremeno napuštanje teritorije BiH, koje izdaje Sekretarijat obrane, vidi se da najviše osoba ide u nekakvu posjetu rodbini ili radi viđenja i spajanja s dijelom obitelji koja je u izbjeglištvu. Najmanje je onih koji idu negdje na posao, jer do radnih dozvola i garancija sada nigdje nije lako doći. Neki idu na liječenje, drugi službenim poslovima, a nije mali broj onih, koji u susjednoj Hrvatskoj imaju nekretnine, i oni imaju privilegiju kada je riječ o prelasku granice. Ljudi s kojima smo razgovarali najviše se žale da je u ovo ratno vrijeme veoma teško i složeno pitanje osiguranje svih dozvola i papira. Država nam se zaplela u velike

imaju starija godišta i djeca. No, nije mali broj, posebno ženskih osoba srednje dobi, a bogme i muškaraca, vojnih obveznika, koji po raznim osnovama mogu ići u inozemstvo. Iz priloženih dozvola za privremeno napuštanje teritorije BiH, koje izdaje Sekretarijat obrane, vidi se da najviše osoba ide u nekakvu posjetu rodbini ili radi viđenja i spajanja s dijelom obitelji koja je u izbjeglištvu. Najmanje je onih koji idu negdje na posao, jer do radnih dozvola i garancija sada nigdje nije lako doći. Neki idu na liječenje, drugi službenim poslovima, a nije mali broj onih, koji u susjednoj Hrvatskoj imaju nekretnine, i oni imaju privilegiju kada je riječ o prelasku granice. Ljudi s kojima smo razgovarali najviše se žale da je u ovo ratno vrijeme veoma teško i složeno pitanje osiguranje svih dozvola i papira. Država nam se zaplela u velike

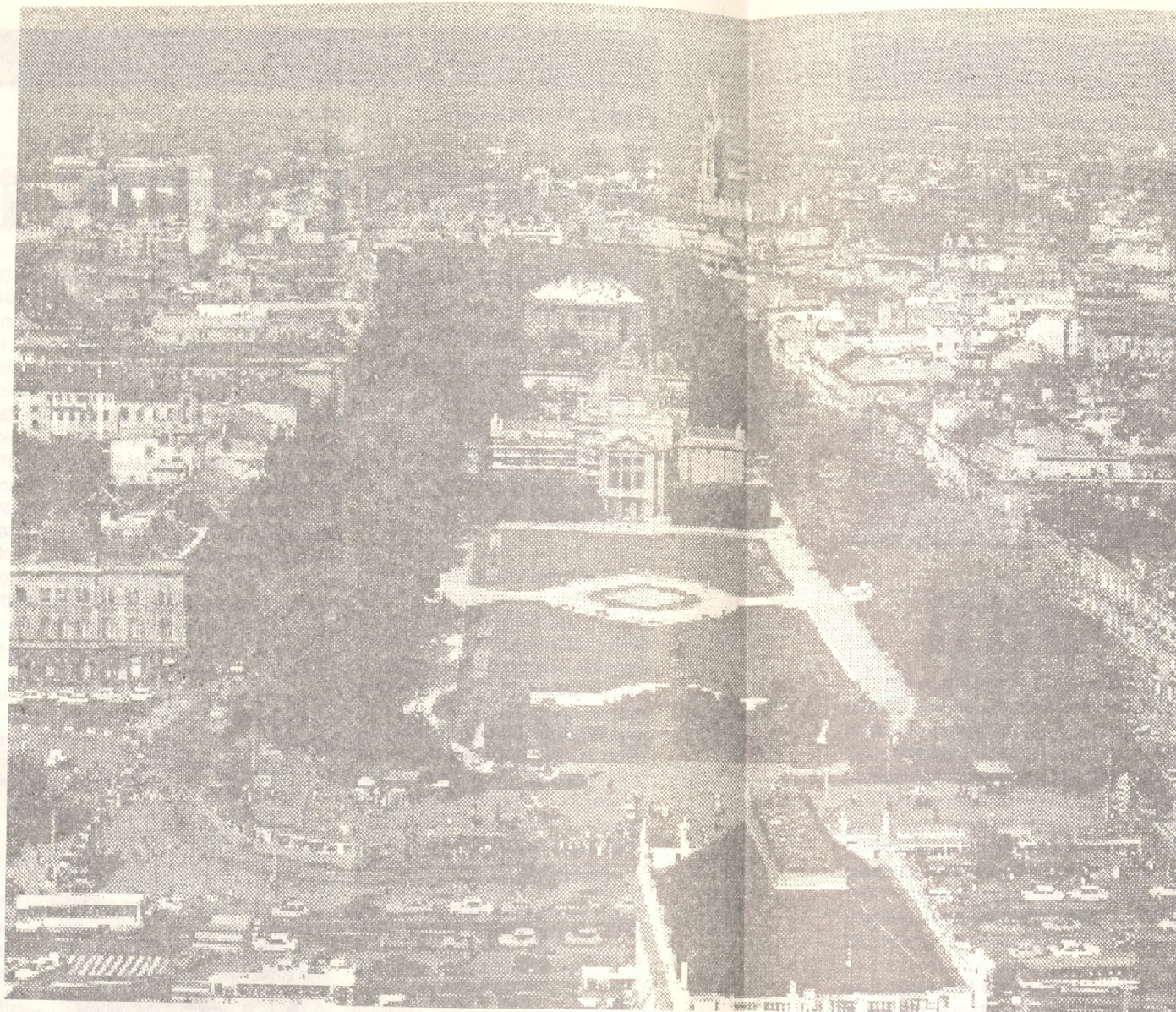
imaju starija godišta i djeca. No, nije mali broj, posebno ženskih osoba srednje dobi, a bogme i muškaraca, vojnih obveznika, koji po raznim osnovama mogu ići u inozemstvo. Iz priloženih dozvola za privremeno napuštanje teritorije BiH, koje izdaje Sekretarijat obrane, vidi se da najviše osoba ide u nekakvu posjetu rodbini ili radi viđenja i spajanja s dijelom obitelji koja je u izbjeglištvu. Najmanje je onih koji idu negdje na posao, jer do radnih dozvola i garancija sada nigdje nije lako doći. Neki idu na liječenje, drugi službenim poslovima, a nije mali broj onih, koji u susjednoj Hrvatskoj imaju nekretnine, i oni imaju privilegiju kada je riječ o prelasku granice. Ljudi s kojima smo razgovarali najviše se žale da je u ovo ratno vrijeme veoma teško i složeno pitanje osiguranje svih dozvola i papira. Država nam se zaplela u velike

imaju starija godišta i djeca. No, nije mali broj, posebno ženskih osoba srednje dobi, a bogme i muškaraca, vojnih obveznika, koji po raznim osnovama mogu ići u inozemstvo. Iz priloženih dozvola za privremeno napuštanje teritorije BiH, koje izdaje Sekretarijat obrane, vidi se da najviše osoba ide u nekakvu posjetu rodbini ili radi viđenja i spajanja s dijelom obitelji koja je u izbjeglištvu. Najmanje je onih koji idu negdje na posao, jer do radnih dozvola i garancija sada nigdje nije lako doći. Neki idu na liječenje, drugi službenim poslovima, a nije mali broj onih, koji u susjednoj Hrvatskoj imaju nekretnine, i oni imaju privilegiju kada je riječ o prelasku granice. Ljudi s kojima smo razgovarali najviše se žale da je u ovo ratno vrijeme veoma teško i složeno pitanje osiguranje svih dozvola i papira. Država nam se zaplela u velike

Svatko, tko poslije dužeg vremena, dođe u Zagreb, izuzev impresivnih reklamnih panoa, kakve smo dosada viđali samo na prilazima velikim zapadnoeuropskim gradovima, imati će priliku suočiti se i s nizom drugih novosti, koje ovaj grad s pravom svrstavaju tamo gdje mu je oduvijek i bilo mjesto, u civiliziranu Europu. Ovaj vremenšni starac, koji ove godine proslavlja devetstotu obljetnicu postojanja, izgleda bolje nego ikada, konačno se otrgnuvši iz balkanskoga gliba i primitivizma.

Ulazeći u grad kroz njegovu najznamenitiju kapiju, Trg kralja Tomislava i Zrinjevac, uočavamo mnoge promjene. Donedavno, prilično nevoljno i bez istinske ljubavi održavan Trg kralja Tomislava, čije je zelenilo putnicima s obližnjeg Kolodvora počesto služilo kao javni WC, danas dostojanstveno očekuje svoje posjetitelje, pružajući im mogućnost za istinski predah i osvježanje u šarolikom mnoštvu uvijek svježeg cvijeća. I spomenik kralju Tomislavu, koji je trebao poslužiti kao zamjena, bezrazložno uklonjenom, spomeniku bana Jelačića, upotpunjen je originalnim reljefima na postamentu. Ugođaj idile privremeno kvare završni radovi na obližnjem shopping centru Importane, koji će, također, približiti Zagreb sličnim trgovačkim središtima Europe. Inače, građevinske skele često rese stare zgrade u centru grada, jer se ubrzano radi na restauraciji svake arhitektonski vrijedne zgrade, koje su, pod četrdesetpetogodišnjim komunističkim nemarom, prilično devastirane. To samo dokazuje da će ionako lijep, srednjeeuropski, secesijski urbani pejzaž biti još atraktivniji. Preljepše fasade Beča i Budimpešte, koje su u originalu krasile i Zagreb prije stotinu godina, bljesnut će ponovno svojom raskošnom ljepotom na radost svih Hrvata.

"Zrinjevac, drug u samoći..." Zrinjevac sa svojim stoljetnim platanima, koji skladno nastavljaju zelenu dijagonalu do centra grada, u ne tako ranim jutarnjim satima, još uvijek je prilično pust. Ulice kojima dokono napredujemo prema centru, besprijeekorno su čiste, pa bijeli Zagreb grad iz pjesme, prvi put susrećemo i u stvarnosti. Izloge Američkog kulturnog centra, koji se proširio i na susjednu zgradu kao američko veleposlanstvo, umjesto fotografija

je obnovi, u ratu nastradalog, Dubrovnika. I na taj način, još jednom, umjetnost i ljepota pobjeđuju zlo i mržnju, nastalu u glavama onih koji se samozavaravaju svojim čojstvom i junaštvom.

Konjšćinska ulica, Dubrava Ono što najviše fascinira u današnjem Zagrebu je bogatstvo i raznovrsnost prodavaonica. Sve najpoznatije europske modne tvrtke otvorile su svoje boutique, tako da se Ilica, glavna ulica u Zagrebu, svojom šarolikošću može usporediti sa sličnim ulicama u drugim europskim gradovima. Naravno, ne moramo posebno isticati da su cijene u tim prodavaonicama prilično visoke a mnogi od tih proizvoda su nedostupni običnim potrošačima sa 300 DEM prosječne plaće. Za taj sloj prosječnih radnika ili po najnovijoj terminologiji djelatnika, potrošački raj se nalazi u naselju Dubrava, u Konjšćinskoj ulici. Odmah u blizini posljednje tramvajske stanice nalazi se dotična ulica, koju su kao svojevrzni centar oko koga će se naseljavati, odabrali Janjevci, Hrvati s Kosova. S obzirom na priliv janjevskih Hrvata, osobito posljednjih godina, neće se dugo čekati pa da cjelokupno stanovništvo ovoga sela preseli u Zagreb. Vjerni svojoj tradiciji trgovaca i zlatara, obogaćenog kosovskog štedljivošću, ovi radišni ljudi su za par godina potpuno izmijenili nekadašnji izgled Dubrave, dosada pretežito radničkog (siromašnog) naselja s malim obiteljskim kućama i lijepim vrtovima. Sada se tu, na malom prostoru, nalaze stotine velikih kuća, najmanje dvokatnica, koje ponekad, svojom grandioznošću a često i građevinskim neukusom, prilično iritiraju ostale Zagrepčane, pogotovu originalne purgere. Međutim, ono osnovno, što još uvijek nismo spomenuli, je da se u svakoj od tih janjevskih kuća nalazi, manja ili veća, prodavaonica u kojoj se može naći sve, od igle do lokomotive i to po višestruko nižim cijenama nego u gradu. Onima s nešto plićim džepovima, neće zasmetati što njihovi prodavači ne govore baš najčišćim hrvatskim jezikom kada kupovinom u Konjšćinskoj uštede znatnu sumu novca. Koliko je ta trgovina u skladu sa zakonom nije nam poznato, ali da se isplati svjedoče mnogobrojni mercedesi i BMW-i pred tim kućama. Sva roba, koja je ovih dana preplavila Tuzlu, potječe upravo iz tih janjevskih prodavaonica. To što će je neki nazvati bofi robom ne znači mnogo onima bez cipela, odjeće... Za Janjevce, izuzev što važi da su dobri trgovci, veže se i činjenica da su najtvrdokorniji Hrvati i najveće pristaše Hrvatske demokratske zajednice. Uz njih je vezana i čuvena proslava izborne pobjede HDZ-a, kada je cjelokupno vodstvo stranke, s predsjednikom Tuđmanom na čelu, bilo nazočno pečenju vola na ražnju, što i danas služi kao tema mnogobrojnih viceva.

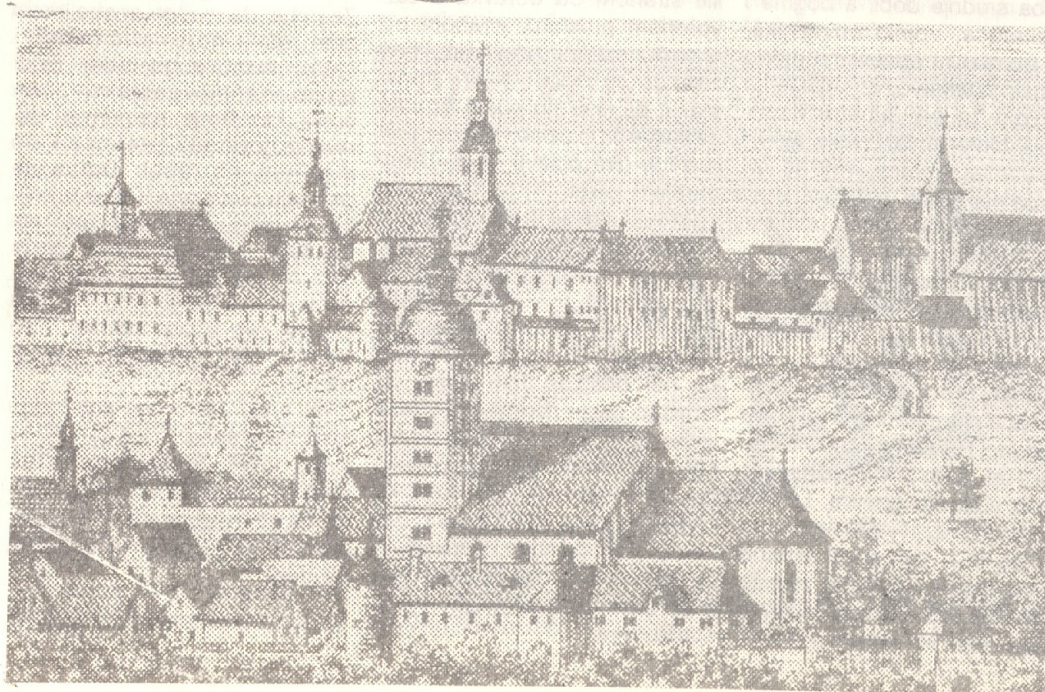
Zid plača Uz smijeh često idu i suze. One koje nikada neće presušiti su vukovarske. Mnogi od Vukovaraca još uvijek su smješteni po gradskim vojarnama, a protiv zaborava njihove tragedije bore se izgleda samo još grafiti - "Sjećate li se Vukovara?" Još jedan znamen da rat nije gotov ni u Hrvatskoj, veliki je zid izgrađen oko sjedišta UNPROFOR-a u Ilici, gdje na svakoj ugrađenoj opeki stoji ispisano ime jednog poginulog ili nestalog u domovinskom ratu. Na vrhu ovog monumentalnog simbola brutalne agresije nalaze se dvije velike opeke sa imenima Sarajeva i Goražda. Naravno, osobije UNPROFOR-a mnogo se ne uzrujava zbog ovog nijemog prosvjeda već bezbrižno provodi dane, skupljajući dollarske dnevnice i dokono se šećući gradom.

I to bi bio Zagreb na svoj 900 - ti rođendan. Ispunjen brojnim kontrastima kao i svaki veliki grad, sa svojim malim ljudima, traje i dalje, usprkos svim nedaćama koje se periodički smjenjuju sa sretnijim vremenima. Nadamo se da će ova sadašnja potrajati mnogo duže i da će Zagreb postati istinski velegrad sa svim odlikama koje mu pripadaju.

Z.S.

U povodu 900-te obljetnice glavnog grada svih Hrvata

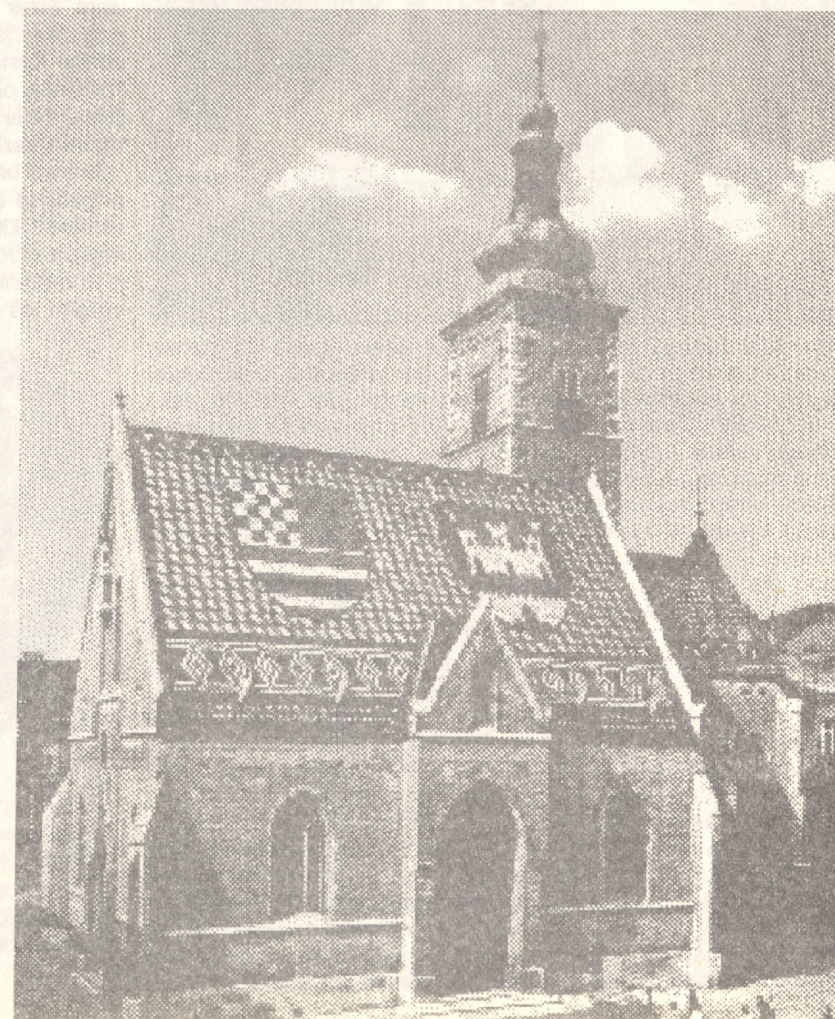
Zagrebačkim ulicama...

svemirskih letjelica i sličnih američkih tehnoloških dostignuća, pred kojima smo nekada zastajali a koje su svjedočile o superiornosti najmoćnije države na svijetu, sada krasi panoi s ispisanom Deklaracijom o ljudskim pravima, na hrvatskom i engleskom jeziku. Ni danas nam nije baš najjasnije što se želi time postići - da li da pouče "okrutne" Hrvate da štiju dotična prava ili da podsjele same Američane kako nisu mnogo učinili da ta ista prava zaštitite u Vukovaru, Sarajevu, Goraždu... Ipak, i to je određeni znak kako nas drugi doživljavaju i što o nama misle. Četrdesetpetogodišnja protuhrvatska propaganda ostavila je svoje tragove u glavama mnogih ljudi širom svijeta i trebat će mnogo vremena i napora, a nadasve hrvatske pameti, da se njeni negativni efekti ponište.

Trg bana Jelačića

Iako je sedam sati ujutru na Trgu je bana Jelačića neuobičajeno malo ljudi. I to je znak prilagodavanja europskom, a slobodno možemo ustvrditi i ljudskom, radnom vremenu. Većina trgovina i poduzeća radi od 8 ili 9 sati a time su značajno smanjene i uobičajene tramvajske gužve. Inače, zagrebački tradicionalno plavi tramvaji, sve manje su plavi a sve više šareni, od reklamnih boja i natpisa uglavnom, privatnih poduzetnika. Izuzev businessa, kojim su sve više zaokupljeni i prosječni Zagrepčani, jer je u tijeku, prilično problematična, pretvorba svih značajnijih poduzeća kao i otkup društvenih stanova, burna politička previranja su također česta tema razgovora uz jutarnju kavu. Da se ne radi o nekim, prilično sudbonosnim pitanjima za hrvatsku državu, međusobna "prepucavanja" političara služila bi uglavnom kao zabava običnom puku. O tome svjedoči i stari agramerski duh, koji je u realizaciji mladih Zagrepčana stvorio i sljedeći grafit: "HDZ - pokret za Jugoslaviju". Zvanične vlasti, naravno, kao i uvijek, nemaju mnogo smisla za šalu pa se petljaju i u takve stvari kao što je ime jednog kazališta. Čuveno Satiričko kazalište "Jazavac" preimenovano je u "Kerempuh", jer je jazavac, navodno, isuviše asociirao na Kočićovo književno djelo. Fadil Hadžić, jedan od utemeljitelja "Jazavca" i možda, ponajbolji hrvatski komediograf, u svom stilu odgovara da i jazavac pripada u porodicu kuna. Inače, na repertoaru kazališta još uvijek se nalazi, i puni dvoranu, nešto izmijenjena i aktualizirana predstava "Spika na spiku". Uz mnoštvo predstava u drugim kazalištima, kao i projekcija najnovijih svjetskih filmskih ostvarenja u raskošno obnovljenim kino dvoranama, koje su na taj način povratile, u vidu klubove odbjegle, gledatelje najznačajniji kulturni događaj u proteklih mjesec dana bio je koncert Ive Pogorelića u dvorani "Vatroslav Lisinski". Sav prihod od ulaznica sa ovog koncerta znameniti hrvatski umjetnik namjenio

Hrvatski narodni običaji

Hrvatski narodni običaji

Hrvatski narodni običaji

Hrvatski narodni običaji

Ivandan

Prvi hrvatski katolički blagdan koji se slavi u ljetno doba je Ivandan. Njemu su posvećene brojne crkve i svetišta u mnogim hrvatskim krajevima u Bosni. To su tradicionalna zavjetna i hodočasnička mjesta. Poznate su i popularne vanjske proslave ovoga blagdana u svetištima, a narod ih naziva dernek, teferič, god, kirbajn, itd. Jedno od najstarijih takvih svetišta je Podmilačje kod Jajca.

običaj održao u svojoj izvornoj formi kod hrvatskog pučanstva u Sarajevskom Polju.

Neki autori koji se bave istraživanjem narodnih običaja, navode preislamske ostatke narodnih običaja, koje je muslimansko stanovništvo Bosne u pojedinim mjestima zadržalo, a koji su vezani za kršćanske crkvene blagdane. Tako S. Kosanović navodi da u Bosni, uoči Ivandana i kršćani i muslimani

Crkva sv. Ivana u Živinicama

Po staroj tradiciji Hrvati Bosne i Hercegovine uzimaju najpogodniji dan za početak kupanja u živim (tekućim) vodama, Ivandan u mjesecu lipnju. Stari je običaj da se tog dana okupa svatko, i staro i mlado, u najbližoj rijeci, ujutro ili kasnije. Vjeruje se da će prilikom kupanja ili pranja, uz molitvu Bogu dobiti zaštitu od šuge, svraba i svake druge kožne bolesti.

U većini hrvatskih mjesta sačuvao se običaj da se uoči Ivandana, uvečer pale vatre u dvorištima ili izvan njih. Te večeri se potpaljuje slama i razni otpaci pa se preko plamena po koji put preskoči. Naravno sve je to praćeno veselom družnjom, svirkom i pjesmom. U nekim krajevima vjeruju da neće noge boljeti, ako se na Ivandan ujutro rano, preko pepela od te vatre pređe. Treba istaći da se je ovaj

limani "sijeku grane trensulove, pale lile, preskaču preko vatre; djevojke jašu na vratilima, vežu travke, obmotavaju oko ruke svilene, crvene ili zlatne konce, čaraju radi udadbe, rano ujutro hvataju pahu ispod mlina, kupaju se prije sunca radi zdravlja i tako dalje".

Ivan Kukuljević u svojoj knjizi "Putovanje po Bosni" (Zagreb, 1858. g.) kazuje kako, oko Banja Luke, i kršćani i Turci "slavenskog plemena" "na samo Ivanje kupaju marvu prije nego izađe sunce, a kupaju se i ljudi da se očuvaju ili operu od bolesti, od šuge, gube i tako dalje".

Znanstvena istraživanja o ovim običajima paljenja i preskakivanja vatre govore o reminiscenciji na staroslavensku mitologiju, odnosno na stari paganski običaj, koji se samo hvata jednog dana u kršćanskom kalendaru.

Crkva sv. Petra i Pavla

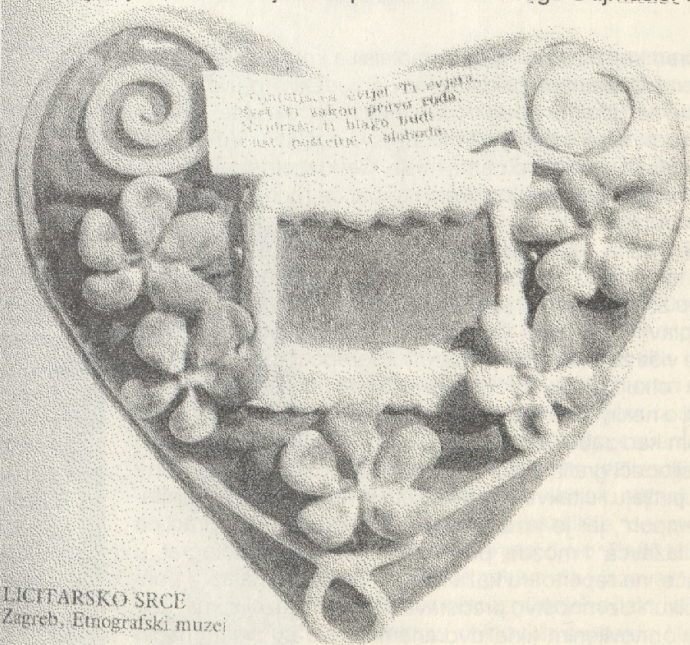
Petrovdan

Sveti Petar, Isusov učenik i apostol. Njegovo izvorno ime je Šimun, sin Jonin. Po zanimanju ribar na Genezaretskom jezeru. Prema Evanđelju tu ga je Isus pozvao za učenika. Isus mu je dao nadimak "stijena", zbog Petrova priznanja da je Isus - Mesija. Zajedno sa Ivanom i Jakovom zauzima vodeće mjesto među učenicima. Nakon Isusova uzvišenja nastupa kao vođa Jeruzalemske zajednice. Poznata su njegova misijska putovanja u Samariju i Cezareju.

O svetom Pavlu postoji običaj životopis koji se odnosi na razdoblje njegova životna poslije Pavlova obraćenja. Apostolska djela poznaju niz Pavlovihi misijskih putovanja. Bio je veoma izobražen i učen. Sa lakoćom je govorio grčki jezik, poznao filozofiju i židovsku religiju, kao i uredbu Rimskog carstva. Također je naučio i zanat izrađivača šatora.

Sveti apostoli podnijeli su mučeništvo zbog svojega svjedočanstva vjere. Petar je podnio mučeništvo u Rimu za Neronove vladavine i pogubljen je 65. godine poslije Krista, dok je Pavao pogubljen 67. poslije Krista. Arheološka istraživanja ispod Crkve svetog Petra u Rimu nisu pružila sasvim sigurne dokaze da je tu Petrov grob. Prema Bibliji, Petar je razapet na križ s glavom okrenutom na dole. Otuda i narodni naziv Petrov križ (križ okrenut nadole).

Praveći bilješku za Petrovdan, kao crkvenom godu tuzlanske župe, prigoda je da se sjetimo i nekih događaja iz njene bliže povijesti. Godine 1939. na Petrovdan, u Tuzli je održan Euharistijski kongres kojeg je otvorio tadašnji pomoćni biskup sarajevski Ivan Ev. Šarić. Bio je to veličanstven skup vjere i hrvatske samobitnosti, za koji je također vezano još jedno ime svijetle uspomene - dr. Drago Dujmušić. Na

LJEPUNSKO SRCE
Zagreb, Etnografski muzej

Projekti o Međugorju

Gospa na ekranu

Do sada je "Hrvatski Lourde" posjetilo blizu 13 milijuna hodočasnika, što nije prošlo bez gospodarskih efekata. Sada se realizira film "Gospa" u režiji Jakova Sedlara, za koga utjecajni čovjek Hollywooda, Larry Poland, inače uključen u ovaj projekt, tvrdi da će, uz dostojno predstavljanje hrvatske kulture, zaraditi basnoslovnih deset milijuna dolara

Petrovdan 1963. godine ponovno su zazvonila sva tri zvona na staroj tuzlanskoj crkvi, nakon sanacije napuklina na njima.

Kao uspomenu na Isusovu ovlast što ju je dao Petru i ostalim apostolima da vežu i razrješuju, po crkvenoj tradiciji na Petrovdan se u mnogim crkvama i svetištima po svijetu obavljaju svećenička ređenja.

Kad je riječ o kulturno-povijesnoj baštini, onda tu svakako treba spomenuti starohrvatsku crkvu i svetište sv. Petra na Piku kod Omiša, nekada glagoljaško središte. Jedan od dragulja naše graditeljsko sakralne baštine je katedrala sv. Petra i Pavla u Davoku.

Blagdan svetih apostola Petra i Pavla je tzv. "zapovijedni blagdan" i pada u ljetnom periodu. Radi toga u svojoj dugoj povijesti hrvatski narod je u svoj jezik unio mnoge toponime (nazive mjesta) i hidronime (nazive voda), vezano za imena Petar i Pavao. Također, u hrvatskom jeziku su uobičajeni i mnogi narodni nazivi za neke biljke koje cvjetaju ili plode o Petrovdanu. Za Petrovdan vezani su i neki narodni običaji. Tako, na primjer, uoči Petrovdana u sarajevskom polju se pale vatre. Taj običaj je zadržalo i muslimansko stanovništvo kao preislamski ostatak običaja u gornjoj Hercegovini.

M. Franković

Hrvatski dom

Promocija u Ljepunicama

Nakon Šićkog Broda, promocija Hrvatskog doma, uspješno je priređena i održana u Ljepunicama. Bio je to skup kakav odavno nije viđen u ovom živopisnom selu što zajedno sa ostalima čini župu Šikara. Dvorana tamošnje čitaonice bila je pretijesna, i da je trostruko veća, ne bi mogla primiti sve koji su željeli prisustvovati promociji, pa su mnogi ostali vani. O zadacima i ciljevima Hrvatskog doma govorila je predsjednica dr. Zdenka Dušek, koja je i ovom prigodom burno pozdravljena. Nakon uobičajenog promotivnog nastupa predsjednice Hrvatskog doma, nastupili su Napretkovi tamburaši, zajedno sa solisticom Katom Matanović. Naravno, nastup Ženskog zbora, već odavno je nezaobilazan, a zabavni program obogaćen je nastupom dvojice mještana Ljepunica, koji su izveli nekoliko izvornih pjesama.

Zabavni dio promotivnog nastupa Hrvatskog doma u Ljepunicama, trajao je mnogo duže od predviđenog termina, jer je nastavljen vani, te je zaigrano kolo, kakvo odavno nije viđeno.

Upravo ovih dana (24. lipnja) navršilo se trinaest godina otkako se na Podbrdu u međugorskim Bijakovcima na svetkovinu sv. Ivana prvi put pojavila Gospa pred šest vidjelaca: Mirjanom Dragičević (sada udatom Soldo), Ivanom Ivanković (danas Elez), Marijom Pavlović, Vickom Ivanković, Ivanom Dragičevićem i Jakovom Coletom. Svi oni i danas žive u Međugorju i nema dana da se ne susreću sa hodočasnima, pričaju im o Gospinim ukazivanjima i njenim porukama. Mirjana i Ivanka primile su od Kraljice Mira svih deset tajni, dok je Mariji, Vicki, Ivanu i Jakovu preostalo da prime još po jednu.

Međugorje je ubrzo postalo duhovno središte hrvatskog naroda i katoličkog svijeta, ali i izvor značajnih prihoda u oblasti turizma i investicijskih ulaganja. Pohodilo ga je dosada blizu 13 milijuna ljudi, mnogi i tijekom zadnje tri ratne godine. Uz prihode tu su i drugi, pa i humani aspekti ovog svetišta. Tako se u Bijakovcima gradi veliki objekt zajednice "Comunita Cenacolo" u kojem će se molitvom i radom liječiti ovisnici o drogama. U poticanju takvih da izdrže u svojoj namjeri izlaska iz pakla droge najviše radi Vicka Ivanković koja je nedavno otkrila da je zadnja Gospina poruka: "Moliti, moliti i moliti za mlade, za obitelji, za mir." Ova djevojka - vidjelac ističe da je Gospa posebno apostrofirala mlade i rekla da su sada u jako teškoj situaciji, da im prijete mnogi izazovi, jer sotona ne miruje.

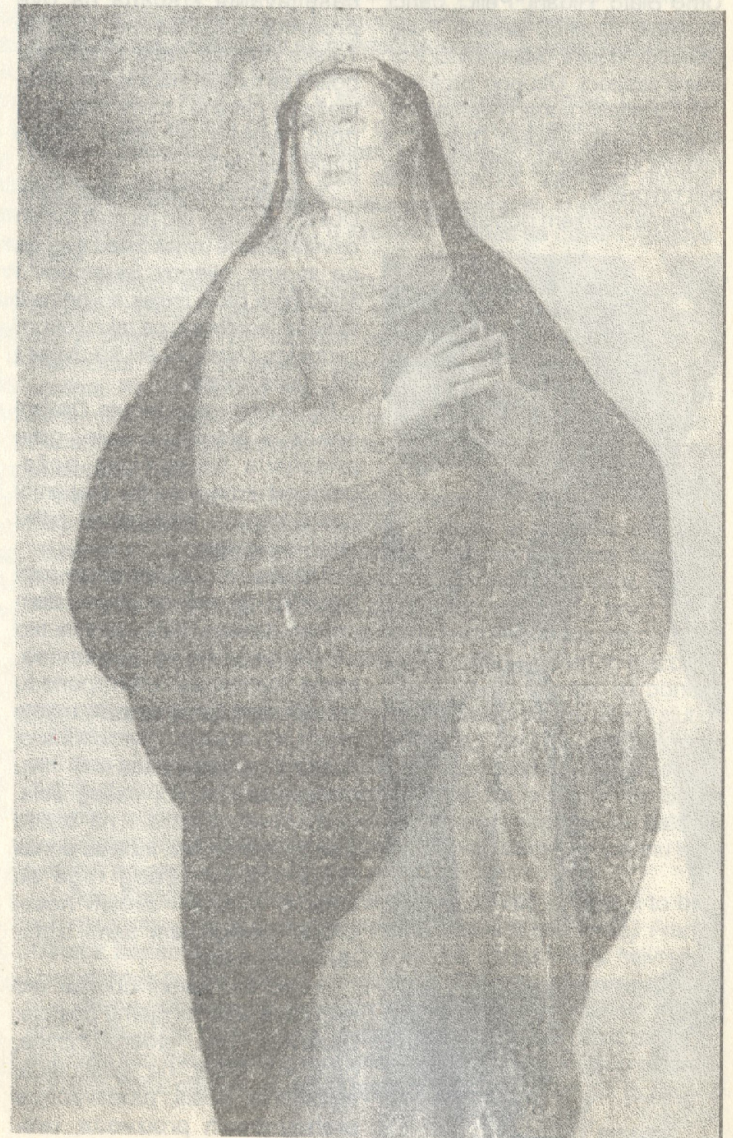
I dok blagosti i ljepoti Gospinog svetišta pod vrelim hercegovačkim suncem hrle nove skupine hodočasnika, uveliko se već odmaklo u realizaciji filmskog projekta nazvanog "Gospa". Riječ je o filmu redatelja Jakova Sedlara, čiji je proizvođač u Zagrebu, ali su mu spiritus agens hrvatski Amerikanci, osobito filmski producent Vladimir Kraljević.

projektu "Gospa". Njegova je ocjena da će se ovim filmom dostojno reprezentirati hrvatska kultura u svijetu, ali i dobro zaraditi - čak deset milijuna dolara. Predviđa se prodaja milijun kazeta za samo nekoliko dana, u čemu će veliku ulogu imati brojni američki prijatelji Međugorja, odnosno hodočasnici.

Film je veliki profesionalni izazov i za redatelja Sedlara, koji bi se njime mogao nametnuti i holivudskoj filmskoj industriji upravo kao redatelj vjerskih tema. Inače u "Gospa" su angažirana afirmirana glumačka imena svijeta - uz domaće snage tu su Morgan Fairchild (glumi časnu sestru), zatim Martin Sheen (fra Jozo Zovko), Michael York...

Budžet filma "Gospa" iznosi šest milijuna dolara, ali se vjeruje da ovaj projekat neće toliko koštati. Lijepo je što se znatan broj osoba uključenih u ovaj posao, među njima i Poland, odrekao honorara u korist djece roditelja stradalih u domovinskom ratu 1991/92. godine.

Alija UZUNOVIĆ

Naša sela

Dokanj

Kreneš li kao putnik namjernik cestom, koja kao zmija vijuga i povezuje Tuzlu sa Sibošnicom, proći ćeš kroz jedno lijepo pitomo selo. Nikakva tabla niti znak ne govori ti gdje si ni u kakvo mjesto ćeš ući. Ne, samo pogled na okolne kuće i ljude, koji će te srdačno dočekati u svako doba noći i dana, su pokazatelji da ulaziš na vrata raja kako to naši ljudi često znaju reći.

Dokanj je selo smješteno na sedmom kilometru od Tuzle, s kojom ga povezuje lijepa asfaltna cesta. Razbijenog je tipa, što je i karakteristika za sva hrvatska sela, koja su poput stoljetnih stabala, raširila svoje krošnje svud oko Donjih Soli. Smješteno je po padinama planine Majevice i njenim bregovitim obroncima. Inače je po prostoru jedno od većih sela. Sastoji se od više zaselaka koja čine jednu kompaktnu cjelinu, to jest, čine naš lijepi Dokanj.

U te zaseoke spadaju Sekin, Crno Blato, Hidani, Pejići, Jarići, Svojtina, Luskici, Brkani, Polja, Dulabići, Rijeka, Martinovići i dr. manji zaseoci. Ukupno broji oko 350 obiteljskih kuća. Raštrkane su širom našeg lijepog Doknja, a njihova su vrata za svakog uvijek bila otvorena.

Prema zadnjem popisu stanov-

ništva hrvatski puk je činio znatnu većinu od tri konfesije, odnosno tri naroda, koja tu žive. Hrvati su tu od pamtivijeka, i dan danas žive svoj skladni i idilični život zaokupljeni svojim obiteljima hrvatskom kulturom i dokanjskom tradicionalnom širokogrudnošću i gostoljubivošću. Razne bure i vjetrovi su puhali ali nisu uspjeli oboriti taj mali ponosni puk, što nikad nije htio tuđe a uvijek je branio svoje.

Selo Dokanj se po predanju naših starih spominje još od predturskog doba, no intenzivnije naseljavanje kršćana na ove prostore bilji se za vrijeme Turske imperije. Tada su kršćani, bojeći se turskih zuluma i nameta, bježali u planinu i tu osnivali svoj dom, daleko od očiju i ušiju turskih begova.

Zbog svojih dominantnih kota, Dokanj je uvijek bio na meti raznih osvajača ali je uvijek ostao svoj na na svome. Njegov Šarampov i Matoševo brdo uvijek su prkosili svakom agresoru, pa tako i ovom zadnjem. Ostali su čiji su uvijek i bili, dakle hrvatski.

Po konfiguraciji terena Dokanj spada u planinsko selo, gdje prispjiva lijepa šljivova požegača, od koje vrijedni Dokanji prave veoma kvalitetnu i pitku rakiju šljivovicu.

Poslije II. svjetskog rata izgrađen je prvi društveni dom koji je daleke 1948. godine bio zaista velelijepna građevina. Inače, Dokanj se u tom periodu razvijao sporije od ostalih, manje značajnih mjesta. Tvrdokornost tadašnjih vlastodržaca koji nisu dozvoljavali razvoj našeg sela, uveliko se odrazila i na izgled samog mjesta. No, tada su puhali drugi vjetrovi. Zbog toga su vrijedni mještani svojim nesebičnim zalaganjem sami izgradili svoje selo.

Danas se Dokanj ubrajaju red razvijenih sela, a i njemu postoje: Društveni dom, stočna tržnica, osnovna škola, niz gostionica, ambulanta, pošta, prodavaonice prehrambenih proizvoda, tele-

fonska linija, otkupni magacin kooperacije. Naročito ga krasi Crkva svetog Ilije, čija izgradnja je počela 1989. godine i spada u jedan od najljepših objekata hrvatske kulture na ovom području. Sveti Ilija je ujedno i zaštitnik našeg sela.

Povezanost zaselaka sa centrom je relativno dobra, a makadamski put, koji povezuje Brkane sa centrom, izgrađen je 1976. godine, prvenstveno sredstvima vrijednih mještana.

Opstojnost hrvatskog puka na ovom području je zaista duga. To potvrđuju nadgrobni spomenici tj. stećci, koji usprkos puhanju raznih vjetrova

ponosno stoje na seoskom groblju u Brkanima, i služe kao dokaz onome tko nije znao ili nije htio da zna ko je tu starosjedilac i

STATEMENT GIVEN BY ROBYN ZIEBERT/HEAD OF OFFICE, UNHCR

Robyn Ziebert

It is with much sadness that I leave Tuzla after fourteen months, and I wanted to take this opportunity to say good bye to everyone in the region, and thank you to all of the people with whom I have been privileged to live and work during this time.

Although it has not always been easy, given the myriad problems all have faced, the difficult humanitarian situation, and on occasion there have been some tensions related to our (UNHCR's) role here, I know that it has never been personal. Overall, the UNHCR's and my own relationship to Tuzla has been good, characterized by warmth and understanding. We have shared laughter and tears, joy and pain, and above all friendship.

When I arrived here, some thought it would be for six weeks at most. As I recall, I was the seventh head of office you had to get used to in four months. But, it hasn't been six weeks, it has been fourteen months as I said. And a total of twenty-two months in Bosnia. I was recently appointed to head a sub-office in the eastern Sudan, working with Ethiopian refugees. Although I thought I would be able to stay a bit longer, for the usual administrative and bureaucratic reasons, I must depart immediately. Being the emotional person that I am, it is sometimes the best way - surgically, quickly, suddenly, with little notice - and I leave tomorrow morning.

Ms. Margriet Prins, our Logistics Officer, whom many of you know will be the Acting Head of Office for UNHCR Tuzla until my successor is named. I know that you will give her, and whomever replaces me officially later, the same unqualified support and cooperation that I have enjoyed.

It is distressing to me that this war continues, and that you still struggle in the face of adversity. I had so much hoped to see the end before I had to leave. But you are strong, resourceful, creative, people. You are unique, you believe in freedom and equality and democracy. You are Tuzla, a truly remarkable place and people - an oasis - and I will miss you terribly.

TUZLA, 10 JUNE 1994

Iz hrvatske kulturne povijesti

Hrvatske gusle

Povijesni izvori govore da je na dvorovima visokih feudalaca Bosne u XV. stoljeću, bilo profesionalnih glazbenika. Tako su dubrovački svirači bili česti gosti na bosanskim dvorovima. Godine 1411. skupina dubrovačkih svirača svirala je osam dana na dvoru vojvode Sandalja, a također su bili nazočni i na svečanom vjenčanju Katarine sa kraljem Tomašem. Svadba je obavljena u Milodražu kod Fojnice 1446. godine.

O karakteristikama narodnog pjevanja i sviranja ne može se ništa određenije reći bez znanstvenih činjenica, odnosno bez etnografske građe iz ovog perioda. Na osnovu tih činjenica najveći dio melosa današnjeg bosanskohercegovačkog sela vuče svoje podrijetlo iz duboke starine, što znači da je u osnovnim svojim komponentama taj melos bio formiran u srednjem vijeku. Posebno se to može reći za junačku narodnu pjesmu koja

se pjevala uz gusle. Pored puhačkih instrumenata, najraširenije glazbalo bile su gusle, iako o njima nema spomena u bosanskim povijesnim izvorima srednjega vijeka. Najraniji njihov spomen u Bosni potječe od Benedikta Kuripešića u prvoj polovini XVI. stoljeća.

Gusle su narodni gudački instrument, obično su napravljene od javorovog (gusle javorove), hrastovog ili drugog drveta. Imaju jednu ili više struna, preko kojih se prevlači gudalom, a upotrebljavaju se isključivo kao prateći instrument.

Odigrale su veliku ulogu u stvaranju narodne poezije. Gusle su nerazdvojno vezane za pjesnički opus fra Grge Martića. Fra Grga, pjesnik, putopisac, pod utjecajem Mažuranića i narodne poezije, pisao je poeziju koja je više stihotvoračka, zapravo njegov deseterac nastao je utjecajem guslarske inspiracije. U spomen-sobi u Franjevačkom samostanu u Kreševu i danas se čuvaju njegove gusle.

U hrvatskim selima u srednjoj Bosni gusle su bile, pored šargije i bugarije, obvezno glazbalo, koje se prenosilo s koljena na koljeno, dok je pjesmarice tzv. "kačićke" imala svaka kuća u kojoj je netko znao čitati. Te su se pjesme pjevale u dugim zimskim noćima na sijelima. Pored "kačićki" pjevale su se pjesme o Mijatu Tomiću, Ivi Senkoviću, te pjesme o nekim lokalnim junacima i događajima. Početkom našega stoljeća tradicija guslarstva se u tim selima postepeno gasi.

Gusle su simbol i sinonim deseteračkog pjevanja fra Andrije Kačića Miošića. Tematika njegove poezije je junačka prošlost "slovenska", od legendarnih kraljeva do njegova vremena. Materijal je crpio iz narodne poezije, iz Vitezovića i iz mletačkih arhiva. Nakon smrti ovog hrvatskog franjevca, pjesničkog velikana u prvoj točki popisa njegove ostavštine stoji: gusle i gudalo! Nije bez razloga što je popisivač na prvome mjestu zabilježio omiljeno narodno glazbalo - to najveće bogatstvo i glavno zanimanje slavnoga narodnog rapsoda, premda u tome času popisivač u samostanu nije ni slutio veličinu uloge, koju su te gusle po rukama i djelima pokojnikovim već tada bile zacrtale u kulturnu i nacionalnu povijest Hrvata i ostalih Južnih Slavena, pa čak i Zapadne Europe. Da je to tako on bi se sigurno pobrinuo da se to kulturno blago sačuva za daleku budućnost, a ne bi dopustio da ti predmeti već davno propadnu kao i većina drugih predmeta iz toga popisa.

Dakle, Kačić je ne samo pjesnik nego i pjevač - guslar, i to bez sumnje vrstan, pa ovo otkriće ide svakako u prilog tvrdnji Franje Kuhača, kojom Starca Milovana (fra Andrija) ubraja "među najvrsnije i najodličnije pučke naše ajode-guslare". Također ni s povijesnog, ni s idejno-umjetničkog stajališta nije pogriješio Meštrović 1953. god. kada je kip fra Andrije Kačića zamislio i ostvario tako da ga je prikazao kao franjevačkog monaha kako u stavu narodnog guslara podvitih nogu sjedeći na zemlji sjetno i zanosno pjeva uz gusle.

M. Franković

čije su kosti tu od pamtivijeka.

Stećci kao i Dokanji još uvijek stoje tu gdje su usprkos neposrednoj blizini crte bojišnice, žive svoj svakodnevni život, i svima poručuju da su narod dobre volje, pravedan, gostoljubiv, pošten i iznad svega prkosan. Onaj tko jednom dođe u Dokanj, obide ga uzduž i poprijeko, vidi sve njegove prirodne ljepote i čari koje on pruža, nastojat će čim prije ponovo doći, jer ono što je

zaista lijepo ne briše se lako ni iz čijih sjećanja. Vidjeti sve te ljepote i čari koje Dokanj pruža znači odškrinuti vrata zemaljskog raja, vrata koja još uvijek gordo i prkosno zaustavljaju razne bure i oluje a ujedno bivaju sve ljepša i ljepša. Dakle putniče namjerniče svuda hodi, svuda prodi AL' U LIJEPI DOKANJ DOĐI.

Banović Marinko

Posebnost naše organizacije

U kolažnom mnoštvu hrvatskih organizacija šireg tuzlanskog prostora, jedan kamenčić predstavlja i Hrvatska mladež Hrvatske zajednice Soli. Osnovana prije bezmalo godinu dana, danas narasla na nekih 1.500 članova, Hrvatska mladež HZ Soli predstavlja ideju nekolicine zanesenjaka pretvorenu u stvarnost.

Ideja o stvaranju jedne svestrane i svehrvatske organizacije mladih Hrvata naše Zajednice, koja bi (organizacija) bila oslonjena na HDZ, pobudila je, svojedobno, mnogo oduševljenja i očekivanja kod naših mladih ljudi. Početna "euforija" se je postupno, vremenom, stišala - na njeno mjesto je došla pragmatičnost. U početku su nesnalazljivost i neodređenost bile upadljiv odjek svakog našeg koraka, što je sasvim razumljivo ako se zna da je naša organizacija nešto sasvim novo i nešto sasvim posebno - ona je unikatna. Ilustrirajmo: područje zanimanja HM HZ Soli je sve ono što je zanimljivo i potrebno ovdašnjim mladim Hrvatima, njen svestran karakter jasno pokazuje njenu unikatnost i posebnost. HM HZ Soli je istovremeno i nacionalna, i kultura, i gospodarstvena, i sportska, i politička organizacija.

Zašto postoji HM HZ Soli? Odgovor: zbog mladih Hrvata. Mi želimo HM izgraditi u moćnu organizaciju koja će predstavljati jedan životno važan sadržaj u životu svakog mladog Hrvata naše Zajednice. Želimo svakoj našoj djevojci i svakom našem mladiću stvoriti mogućnost da kroz HM upozna druge naše ljude, da komunicira s njima, mogućnost da ispolji svoju individualnost i sposobnost, mogućnost da kroz stalne ili privremene poslove zarađuje novac, mogućnost da se kvalitetno školuje, da prevlada usamljenost u teškim situacijama, osobito u onim materijalne prirode, kao i sve ostale mogućnosti i nemogućnosti.

Još jedna izrazita osobenost naše organizacije jest i njen odnos prema svojim članovima. Visoka liberalnost koju HM prakticira u svojim redovima je ponekad znala biti i mač sa dvije oštrice, međutim, to nije razlog da se od nje odustane, jer istinska organizacija mladeži može prestatu biti sve drugo - osim Liberalna. Naravno, HM HZ Soli je još uvijek nedovoljno snažna, nedovoljno povezana i nedovoljno organizirana, ali najteže i najmračnije je, mislimo iza nas. Mnogi veliki problemi (odljev mladosti i dr.) nas još uvijek snažno pritišću, no sad smo bogatiji za jednu godinu iskustva i zrelosti.

Hrvatska mladež
Hrvatske zajednice Soli

Zdrava hrana

Povrće

Danas se u ishrani mnogostruko iskorištava povrće - svi njegovi dijelovi: lišće, korijen, plodovi, stabljika, cvjetovi. Ono je bogat izvor zaštitnih materija - vitamina i mineralnih soli. Zato - jedite ga!

Povrće sadrži velike količine vode - 90%, a bjelančevina ima vrlo malo. Šećera ima 4-20%, u obliku škroba. Masti u povrću gotovo nema. Celuloza, koju povrće sadrži, nalazi se u omotačima i ljuskama. Ona je nesvarljiva, ali mehanički podstiče rad crijeva i lučenje sokova za varenje.

U povrću najviše ima vitamina C, zatim vitamina A (u kelju, špinatu, mrkvi, rajčici, zelenoj salati, karfiolu, mahunama, kupusu, krumpiru, kelerabi i celeru) i vitamina B (u kelju, kupusu, špinatu, salati, karfiolu, grašku, krumpiru, rajčici).

Vitamin C nalazi se u paprici, kupusu, špinatu, kelju, kelerabi, krumpiru i drugom lisnatom povrću. Od minerala, u povrću najviše ima kalija i gvožđa.

Voće

Voće je, kao i povrće, najbogatiji izvor vitamina i mineralnih materija. Ono sadrži najviše vode (80-90%), šećera (5-20%), a bjelančevina vrlo malo, osim koštunjavog voća (oraš, lješnik, badem), koje je istovremeno bogato mastima.

Pored vitamina A i C, voće je bogato i važnim organskim kiselinama i aromatičnim uljima. Njegova kalorijska vrijednost je mala. Iako ne spada u red lako svarljivih namirnica, voće se ipak preporučuje u dijetalnoj hrani kod srčanih, bubrenih i arterioskleroznih oboljenja, jer sadrži dosta vode, prilično šećera, a malo bjelančevina.

Sadržaj mineralnih soli u voću je bogat i raznovrstan. Provitamin A sadrži sve obojeno voće, naročito marelice, kupine, šipak, ribizle, banane, datule, naranče, lješnici i orasi. Vitamin C ima naročito mnogo u šipku i crnim ribizlama; dosta u malinama, kupinama, višnjama, limunu, narandži, borovnicama, a malo u jabukama, breskvama, kruškama i marelicama.

U lješnicima, orasima i šljivama ima nešto vitamina iz grupe B.

Kvalitet voća ovisi od vremena berbe, transporta i uskladištenja. Oštećeno, nagnječeno i trulo voće vrlo brzo podliježe kvarenju.

Hranljiva i zaštitna vrijednost povrća upravo se sastoji u njegovom bogatom sadržaju vitaminskih i mineralnih soli, dok je njegova kalorijska vrijednost neznatna.

Vrijednost povrća ovisi od vrste, zrelosti, transporta i skladištenja. Uvelo i sparušeno povrće gubi 60-80% svoje vitaminske vrijednosti. Pored toga, za održavanje ovih dragocjenih sastojaka u povrću neobično je važna i sama priprema. Utjecaj kisika, toplote i dug proces kuhanja povrća uništava vitamine. Zbog toga u ishrani treba što više trošiti svježe, sirove salate i sokove rajčice, mrkve, kupusa i drugog povrća, bogatog vitaminima A i C i mineralnim materijama.

Pored svježeg, danas se u ishrani koristi i konzervirano, sušeno i smrznuto povrće. Povrće kao što su mahune, zatim krumpir, luk, kupus, gljive i slično danas se sve više suši u specijalnim sušarama. Pošapanjem u vodu, vrća mu se vlaga, a potom se priprema kao i svježe povrće. Od svježeg povrća razlikuje se smanjenom vitaminskom vrijednošću.

Smrznuto povrće, koje se danas na najsuvremeniji način konzervira, ima prednost nad sušenim jer su sačuvani njegovi najvrijedniji sastojci. Kod kupovine smrznutih proizvoda treba obratiti pažnju da paketi budu dobro zamrznuti. Ako su mekani i led se počeo topiti, onda sa otopljenim sokom povrće gubi i svoje najdragocjenije sastojke.

Za konzerviranje povrća u domaćinstvu najvažnije je pripremiti svježe i zdravo povrće, dobar ocat, pravilno skuhan presolac, staklenke s hermetičkim poklopcem ili obične, koje se zatvaraju pergament ili celofan papirom.

Ljekovitost crvenog luka. Crveni luk koristi se u svakoj našoj kući i narodno je mišljenje da sok luka oživljava i krijepi srce i živce te čisti krv. To narodno mišljenje potvrđuju i istraživanja nekih američkih istraživača. Luk sadrži dosta minerala i gotovo sve vitamine a njegovim žvakanjem, po prilici pet minuta u ustima, uništavaju se klice, pa je djelotvoran i protiv prehlade.

M. L. - S. B.

Male zanimljivosti

Čaj i kava

Čaj je poznato piće svih naroda. Međutim, kada spomenemo čaj tada redovito pomislimo na tzv. ruski ili kineski čaj, a rjeđe, npr., na šipkov, lipov i od lišća drugih biljaka. "Ruski" čaj razlikujemo od drugih, zato što sadrži i tein, tvar sličnu kofeinu koji sadrži kava. Tein djeluje izravno na živčani sustav za razliku od kofeina koji djeluje putem optoka krvi i srca, pa je prema tome njegovo djelovanje i brže nego kofeina. Tein oživljava smanjujući napetost i duševna opterećenja i omogućuje lakše podnošenje buke na radu. Čaj sadrži i malo vitamina B2. Kineski čaj, tj. koji se dobiva uzgojem čajevca u Kini, stojećima se koristi kao lijek protiv visokog tlaka i nekih srčanih oboljenja.

Kava, točnije crna kava, mnogima je dnevni napitak i u većim količinama. Neki je smatraju i nepovoljnom za zdravlje, ali je se kavopije teško odriču. Štetnost kave posljedica je kofeina koji je njezin sastavni dio, pa iz toga proizlazi da štetno djelovanje ovisi o količini kofeina koji uzmemo u crnoj kavi. Prema preporukama američkih stručnjaka za ishranu, više od dvije šalice kave dnevno ugrožava krvne žile radi povećanog sadržaja kolesterola u krvi. Kava međutim koristi u suzbijanju nekih bolesti. Tako kod izbacivanja lišaja na usnicama kod prehlade, gripe i sličnih bolesti s povišenom temperaturom, a utvrđeno je da uništava i viruse vodenih kozica pa i dječje paralize.

Čaj i kava su, dakle, poput dvosjeklog mača, mogu koristiti našem zdravlju ali i šteti. Kao i u svemu, i ovdje je umjerenost korisna. Također, na svaku osobu ni tein ni kofein ne djeluju jednako tj. jedni mogu podnijeti veće a drugi manje količine čaja ili crne kave.

O. P.

Nastanak i razvoj državnog suvereniteta srednjovjekovne Bosne (treći dio)

Doba Kotromanića i Tomaševića

II. period
STJEPAN TVRTKO I.
KOTROMANIĆ (1353-1391)

Tvrtko je bio sin kneza Vladislava i Jelene, koja je bila kći kliškoga kneza Šubića. Bio je sinovac, sa svojim bratom Stjepanom, kom, bana Stjepana II. Kotromanića, koji nije iza sebe ostavio muškoga poroda.

Svoj najveći uspon Bosna je doživjela pod vladavinom Tvrtka I. Ovaj prvi i najveći bosanski kralj bio je katolik ali je povremeno podupirao i Crkvu bosansku radi političkoga oportunizma. Radi takvoga odnosa prema bogumilima protiv njega je ratovao hrvatsko-ugarski kralj Ludovik. Godine 1366. Tvrtka zbacuje sa vlasti njegova vlastela i na prijestolje dovodi njegova brata Vuka. Tvrtko se tada obraća za pomoć kralju Ludoviku koji ga vraća na prijestolje. Tvrtko nakon toga čina priznaje vlast hrvatsko-ugarskoga kralja i prima svoga brata Vuka za suvladara. Tada počinje njegov veliki uspon. Godine 1373. pobjeđuje Nikolu Altomanovića u savezu sa srpskim knezom Lazarom i osvoja gornje Podrinje i dio Pohimlja. Nakon toga stječe Konavle, Trebinje i Dračevicu. Godine 1377. kada je dovoljno ojačao, okrunio se za kralja Bosne a kako je vladao i dijelovima Srbije i za kralja Srba.

Nakon smrti hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika Anžuvina Tvrtko osvaja Hum, Završje i Neretvansko primorje. Dugo je nastojao osloboditi Bosnu pritiska dubrovačkoga trgovinskog monopola, pa je 1382. godine na dubrovačkom primorju podigao grad NOVI (Herceg Novi). Kada su izbili meteži u Hrvatskoj od kraljice Jelisave dobija Kotor tako da se Bosna na moru prostirala od Novigrada i Biograda pa sve do Kotora izuzimajući Dubrovnik.

Tvrtko I. se nakon osvajanja ovih krajeva proglasio i hrvatsko-dalmatinskim kraljem 1390. godine. Godine 1389. desio se i boj na Kosovu. U njemu sudjeluje i bosanska vojska predvođena vojvodom Vlatkom Vukovićem.

Na vrhuncu svoje moći Tvrtko I. ožujka 1391. godine umire slavni bosanski kralj, nakon što je veoma uspješno 38 godina

vladao svojim kraljevstvom.

Tako je on bio kako kaže naš glasoviti povjesničar "jedini vladar poslije izumrća hrvatske narodne dinastije, mada i nije vladao čitavim hrvatskim narodom, koji bijaše hrvatske krvi i koji je okupio u svojoj ruci većinu Hrvata i Srba".

Za ovaj povijesni period potrebno je dodati slijedeće:

Najznačajniji događaj u povijesti Bosne je proglašenje Bosne kraljevstvom 1377. godine. Ova transformacija Bosne iz banovine u kraljevstvo odigrala se, a jedino se i mogla odigrati uz suglasnost tadašnjega hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika Anžuvina.

Najvidljiviji utjecaj na shvatanje o bosanskoj kruni i bosanskom kraljevstvu jesu anžuvinski ljetnici koji su se kao heraldički znak zadržali u grbu bosnaskih kraljeva iz loze Kotromanića sve do propasti Bosne.

III. period
STJEPAN TOMAŠEVIĆ
(1461-1463)

Sin Stjepana Tome, Stjepan Tomašević je posljednji bosanski kralj.

Pokušao je pripremiti Bosnu za konačnu borbu protiv Turaka. Potpuno je prišao Zapadu, primio je krunu iz Rima, pomirio se sa Hercegom Stjepanom i otkazao Turcima plaćanje danka 1462. godine. Turci su iduće godine provalili u Bosnu koja je brojala oko 850.000 ljudi, katolika i krstjana. Pošto je bila razriivena međusobnim sukobima gotovo da i nije pružala otpor.

Osim čestih turskih provala, Bosnu su slabili i vjerski sukobi. Krstjane su progonili posljednji bosanski kraljevi i sami katolici kako bi stekli pomoć Hrvatske i Ugarske i samoga pape. Stoga su krstjani, koje su progonili i obračali, više voljeli Turke nego katolike. Bilo ih je još mnogo i pred pad Bosne sam je kralj bio 1459. god. svjestan kako krstjani (bogumili) nisu više pouzdani.

Turci su pogubili Pavloviće i neku drugu vlastelu. Stjepana Tomaševića posljednjega bosanskoga kralja dao je pogubiti 1463. godine u Ključu turski car Muhamed II., koji je već u svibnju i lipnju 1463. godine osvojio sve krajeve Bosne osim Hercegovine.

Najistaknutija osoba u Bosni

je sinovac i nasljednik Sandalja Hranica, Stipan Vukčić Kosača (1435-1466). Vladao je svojom zemljom samostalno. Da bi to istakao uzeo je naslov hercega. Od toga će naslova nastati ime Hercegovina kada Turci zavladaju Stipanovom zemljom.

S pomoću Hercega Stipana hrvatsko-ugarska vojska zauzela je Jajce i dijelove severne Bosne. Hercegovini sinovi Vladislav i Vlatko oslobodili su dijelove jugozapadne i istočne Bosne. Međutim, Turci su iskoristivši sukobe Hercega Stipana sa sinovima 1465. godine zauzeli najveći dio njegove zemlje a 1466. zauzeli su Blagaj prijestolnicu Kosača. Ostao je uzak pojas obale sa Herceg-Novim i zemlja uz Neretvu koju je iz Počitelja branila hrvatska posada. Nakon Hercegovine smrti, Novi je branio njegov sin Vlatko ali su Turci 1482. i njega zauzeli. Od stare banovske države izvan turske vlasti ostali su samo neki krajevi južno od Save. Bosna je postala turska pokrajina.

Bosna je među tadašnjim europskim kraljevstvima bila najmlađa. Svi međunarodni politički subjekti sa kojima je dolazila u kontakt priznali su takvo novo stanje. U XV. st. u Bosni je učinjen pokušaj ulaska u viši stupanj državnog suvereniteta sa osloncem na Rimsku kuriju.

Zna se slijedeća vijest sa pregovora između bosanskoga

kralja Tomaša i Rima. Papska kruna za bosanskoga kralja, koja je bila poslata iz Rima, dospjela je 1448. godine do Splita. Ova rimska - papska kruna bila je nesumnjivo teža od hrvatsko-ugarske i sigurno bi značila potpunu bosansku državnost i osamostaljenje. Upravo to navodi na pretpostavku da je možda hrvatsko-ugarski kralj onemogućio planirani čin krunjenja isto tako kao i osnivanje srebreničko-visočke biskupije kao funkcionalne zamjene za bosansku biskupiju. Isti "stav" za sprečavanje krunjenja posljednjega bosanskoga kralja ispoljio je kralj Matija Kotvin, ali su međunarodne okolnosti i turski pritisak omeli toga kralja u njegovoj namjeri da spriječi krunjenje. Tako se Bosna zadnji put, i neposredno pred propast, našala zajedno na krunidbenoj svečanosti u Jajcu krajem 1461. godine, gdje je u nazočnosti mnogih velikaša i poslanika pape Pija II. okrunjen papskom krunom Stjepan Tomašević, posljednji bosanski kralj.

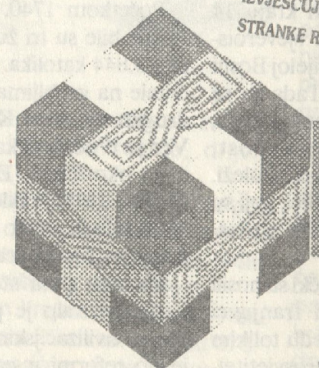
Ante Zvonar

Literatura:

- Vjekoslav Klaić,
- "Povijest Bosne"
- Trpimir Macan,
- "Povijest hrvatskoga naroda"
- Fra Ivo Bajović,
- "Monografija Duvna"

Hrvatska demokratska zajednica Tuzla

IZVJEŠĆUJE ČLANOVE I SIMPATIZERE DA TAJNIŠTVO STRANKE RADI SVAKIM RADNIM DANOM OD 8-15

HDZ

Dodite mi Vas očekujemo u "Mobiliji"

Tel. 238-963 i 239-477

OPĆINSKI ODBOR HDZ TUZLA

(Nastavak iz prošlog broja)

Dok je Europa već stoljećima imala sveučilišta, fratar je u Bosni pod vedrim nebom učio djecu i odrasle čitati i pisati. Ostajući povezani s narodom i u najtežim vremenima, oni su postali dionici njegove sudbine, kako u fizičkom preživljavanju, tako i u čuvanju njegovog religioznog, kulturnog i nacionalnog identiteta.

Katolička crkva u Bosni je djelovala u veoma teškim uvjetima, usprkos priznanju njezina legalnog opstanka. Bile su teške globe, nameti, pritisk na svećenike i narod, uzimanja kršćanskih dječaka u janjičarske odrede, tamnice, razaranja, skoro stalno iseljavanje, tlačenje, a iznimno i krvoprolića, osobito u doba opadanja moći turskih centralnih vlasti.

Život Crkve bio je u grču. Zadnji teški udarac koji je pogodio Katoličku crkvu za vrijeme turske vladavine bio je Bečki rat (1683-1699). Godina 1688. bila je presudna za početak velike seobe Hrvata katolika iz Bosne u druge kršćanske krajeve.

Dr Josip Stadler

jetima. Uzlazna linija bila je od vrlo skromnih početaka nakon iseljeničkog vala s koncem 17. stoljeća do velikog zamaha od polovine 19. stoljeća. Oni su kroz cijelo vrijeme svoga djelovanja, uz vjerske poslove, širili i kulturu

blagajne podršku". Najveća crkva na tlu Bosne Srebrene započela se graditi 1864. u Tolisi. Tolisa je postala središte vjerskog i kulturnog života cijele sjeveroistočne Bosne.

Kad je Hercegovina postala posebnim pašalukom u turskom carstvu, nove prilike su se odrazile i na crkvenom polju. Godine 1844. povlače se iz Bosne franjevci, rodnom iz Hercegovine i grade svoj prvi samostan na Širokom Brijegu 1846. kao središte samostalne misije, podignute 1853. na kustodiju.

Doba Austro-Ugarske

Nezadovoljstvo naroda, pobune, neredi u golemom turskom carstvu, borbe za teritorij Bosne i Hercegovine, natjeralo je tadašnje europske države, da 13. srpnja 1878. u Berlinu zaključe da Austro-Ugarska zaposjedne Bosnu, Hercegovinu i Novi Pazar i da njima upravlja. Dakle, došlo je vrijeme nove okupacije naše BiH. Dolaskom Austro-Ugarske u BiH 1878. bitno su se izmijenile društvene i crkvene prilike, gospodarske, političke i kulturno-prosvjetne.

Godine 1881. je došlo do organizacijskih promjena u Katoličkoj crkvi BiH. Papa Lav XIII. obnavlja hijerarhiju u BiH svojom bulom EX HAC AUGUSTA, od 5. srpnja 1881. Obnavljanjem crkvene hijerarhije u Bosni i Her-

cegovini, naša zemlja izlazi iz vjekovnog misijskog stanja u redovite crkvene prilike. U Sarajevu (staroj Vrhbosni) ustanovljena je Vrhbosanska nadbiskupija i metropolija, te biskupije u Banjaluci i Mostaru. Istom Bulom papa je naredio da se odmah uspostavi Kaptol u Sarajevu, a kaptoli u Banjaluci i Mostaru su uspostavljeni kasnije, te centralno sjemenište za odgoj biskupijskog klera za cijelu crkvenu pokrajinu.

Za prvog nadbiskupa u Sarajevu došao je iz Zagreba dr. JOSIP STADLER (1881-1918), koji je u vrlo kratkom vremenu dao izgraditi impozantna sjemeništa u Travniku i u Sarajevu, zatim Katedralu, Kaptol, brojne crkve i crkvene institucije. Sakralni prostori postali su sve brojniji i primjereniji potrebama vjernika. Kod gradnje vjerskih objekata dolazila je do izražaja estetska razina. U gradnji su se koristili razni stilovi, a najčešće neogotički stil. Nadbiskup je ustanovio katolički tisak, doveo je u Bosnu isusovce i razne družbe časnih sestara. On je u modernim prilikama položio temelje novom razvitku Katoličke crkve u Bosni, na kojima ona, pod vodstvom njegovih nasljednika i u živu suradnju oba klera, franjevaca i "petrovaca" i dalje živi, djeluje i opstaje.

Protutnjale su Bosnom i Hercegovinom razne vojske, gospodarila su tu i propadala kraljevstva i carstva (ugarsko, srpsko, tursko, austrijsko i dr.), a do danas u Bosni i Hercegovini postoji Katolička crkva, narod i njegovi svećenici.

(Izvori: Z. Baotić, Đ. Basler, A. Benković, K. Draganović, A. Handžić, H. Kreševljaković, F. Šišić)

J. N.

• Tko je u ovom kraju u dalekoj prošlosti prebivao i što je s tim narodom bilo

• Kako su Hrvati ovamo došli, što su sve ovdje preživjeli tijekom petnaest stoljeća

• Bogata i velika politička, općedruštvena, kulturna i vjerska povijest ovdašnjih Hrvata u raznim prilikama postojanja

• Hrvati su bili nastanjeni od Skelana, Srebrene, gdje je podignut prvi franjevački samostan u Bosni, preko Zvornika, Teočaka, Bijeljine, tj. gotovo na cijelo lijevo obali Drine do njezina ušća u Savu

• Hrvati su živjeli u Podrinju prije dolaska Turaka, a već stotinama godina tu nema više ni jedne hrvatske obitelji i ni jednog vjerskog objekta koji su postojali i u Zvorniku i u Srebrenici

• Od Hrvata sjeveroistočne Bosne do podmajevičko-sprečanske hrvatske skupine i Hrvatske zajednice Soli

Hrvatska zajednica Soli obuhvaća središnji dio tuzlanske regije, područje četiriju općina: Tuzle, Živinica, Lukavca i Banovića, u kojima je, prema popisu stanovništva iz 1991, po nacionalnoj pripadnosti živjelo 29.023 Hrvata, od čega: u Tuzli sa Drijenčom, izdvojenom iz općine Lopare, 22.394, Živinicama 3.826, Lukavcu 2.273 i Banovićima 530.

U povijesti, ovaj kraj je poznat kao - Župa Soli koja se, istina, kao teritorij između Spreče, Save i Drine, dakle, znatno prostranija no što je danas, zvanično, u pisanim dokumentima, prvi put pominje 1225, kada ju je kralj Andrija II. privremeno oduzeo od matične zemlje i poklonio nadbiskupu Ugrinu, kao leno. Poklon je bio samo formalan, slovo na papiru, jer se ovaj kraj i dalje nalazio u rukama bosanskog vladara, tako da se Soli ponovno pominju 1244. u darovnici kralja Bele IV., po kojoj je bosanskom biskupu priznata desetina i u Solima, opet, bosanskom posjedu. Pokorivši nakratko Bosnu i Hum, 1254, kralj Bela IV. je podijelio zemlju na tri banovine, od kojih je jedna bila - Soli. Devet godina kasnije, 1263. on je sjedinio Usoru i Soli sa Mačvom u posebnu vojvodinu, hercegovinu, ali je za Usoru i Soli i dalje zadržao titulu bana, pasez vrijeme kralja Ladislava IV. Kumanca (1272-1290) spominje feudalac Henrik, očito stranac,

Feljton: Povijest tuzlanskih Hrvata

Na istoku katoličanstva

Piše: Anto Cigeljević

koji je, po milosti vladara, dobio ovdje posjed.

Prastanovnici

Prema proučenim - iz tog vremena iskopanim predmetima: oruđu i oružju, posudama, kamenju, pa i kostima, ovdje su, još prije više tisuća godina, živjeli ljudi, koji su stanovali u šatorima od životinjske kože, loveći divljač. Zemlja se nije obrađivala, zbog nepovoljne klime. No, izmijenile su se razlike između studeni i topline, te su izrasle velike šume, pa je, već prije pet tisuća godina, u jalskoj i sprečkoj dolini bilo, i to mnogo, ljudskih naselja, o čemu svjedoče razne kamene sjekire, koštane igle, šila, bodeži, komadi bakra, igle od stakla, bronce i željeza, zemljano posude, te kosturi, iskopani na više mjesta, najviše u Tuzli, nekada Donje Soli, u čijem jednom dijelu grada, leže ostaci velikog i bogatog ilirskog naselja sa sojenicama, propalog oko 700. godine prije nove ere. Na sojenicama su, kada i u donjem gradu, stanovali i u Gornjoj Tuzli, nekada Gornje Soli. U dolini riječice Soline, kod istoimenog naselja, bilo je veliko ilirsko groblje, kojeg je voda vremenom odnijela.

U Tuzli se naišlo na sojenice, kolibe na sojama - sohama zabiljenim u dno rijeke ili močvare, u sadašnjoj Rudarskoj ulici, zatim prilikom kopanja temelja za zgradu Gradskog narodnog odbora, danas zgrada Skupštine općine Tuzla, i za raniju poštu, prostor između "Lesnine" prodavaonice i mjesta gdje se nekada nalazila katolička crkva. Taj period povijesti naziva se - kameno doba.

Tog naroda je nestalo, kad su se, četiri tisuće godina prije nove ere, na Balkan sručila neka stočarska plemena, dolazeći sa istoka, iz prednje Azije. Njih je suša, potres ili neka druga prirodna katastrofa prisilila da traže pašnjake: no nisu došli izravno sa istoka nego zaobilazno, sa sjevera. Istovremeno je krenula i druga velika seoba sa zapada, iz Španjolske, te je i ona djelomično dotaknula Balkan. Brojniji i kulturniji, ovi su pridošlice uništili starosjedioca. Oni nisu samo lovili, nego su i pripitomili neke divlje životinje, prije svega, kravu, ovcu, kozu i konja, uporabljajući

ih za vuču i uzimajući od njih mlijeko i runo. Oko 1000. godine prije nove ere krenule su nove mase naroda s Dunava prema jugu i zaposjeli zemlje uz Savu i u dolinama rijeka koje se ulijevaju u nju.

Početak civilizacije

Umjesto grubog oruđa od kamena, ti doseljenici su naučili obrađivati bakar i broncu, tuč, smjesu bakra i kositra, kalaja. Ovo razdoblje u povijesti čovječanstva zove se - brončanom dobom. U mnogim se mjestima tuzlanskog kraja našlo brončanog oružja, oruđa i nakita. Brončano doba nije dugo trajalo, jer je čovjek uskoro naučio topiti željeznu rudaču, lijevati i obrađivati željezo, čime je, oko 1000. godine prije nove ere, nastalo takozvano željezno doba. Ljudi su ovdje živjeli uglavnom od lova na ribe i divljač, ali su odgajali i domaću stoku - ovce, koze, goveda, svinje, konje, a pas je, još tada, bio čovjeku drug u lovu i čuvar njegova praga. Obrađivali su zemlju i sijali ječam, pšenicu, heljdu i proso, te grah, bob,

Soline, nalaze tragovi keltske kulture. I neka zemljopisna imena u tuzlanskom kraju keltskog su postanka, recimo, Kelti su dali ime riječici Jali. A u njihovim borbama s Rimljanima stali su na stranu Ilira, zbog čega ih je 78. godine prije nove ere rimski vojskovođa Scipion protjerao preko Save. Ovdje Iliri nisu imali pravih gradova, no imali su manju utvrdnu, Gradovrh, na dominantnom brežuljku iznad Soline, sa nešto stalnog stanovništva, ali, ponajviše, ta tvrđavica im je služila kao sklonište za slučaj neprijateljskog napada. Sve dok Rimljani nisu zaposjeli ovaj kraj, prvih godina nove ere, ovdje se živjelo na prilično visokoj kulturnoj razini; bilo se na pragu civilizacije, a mnogi su taj prag i prekoračili, jer su znali za zamjenu robe, za novac, trgovinu...

Ipak, Rimljani su bili neusporedivo kulturniji od Ilira, i tehnički i duhovno, kao i u organizaciji vojske i uprave. Pokorivši čitavo ilirsko i panonsko područje, nazvavši ga zajedničkim imenom Ilirik (Illyricum), nanovo su, već 10. godine, razdijelili carstvo. Središnji teritorij bivše Jugoslavije razdijelili su na dvije upravne jedinice: službeno, sjeverna se zvala Panonija, a južna Dalmacija. Granica između tih dviju pokrajina, provincija, išla je od rijeke Kupe na Banjaluku, Doboju, Sprečom na rijeku Jadar i na Drinu. Tuzlu su stavili u južnu provinciju, a Majevica je bila u Panoniji. Konačno pokorenje ilirsko-keltskih plemena po svojim je posljedicama jedan od najkrupnijih događaja u prošlosti, koji će presudno utjecati na kasniji tijek povijesti. Proširenje rimske kulture s novim idejama na polju uprave, sudovanja, poreza, civilizacije i rata, postupno nestajanje drvnog ilirizma i keltsva, gotovo opća romanizacija, napose na Primorju i u Panoniji, pa definitivno utvrđenje kršćanstva - sve su to bili događaji koji će stvoriti specifične uvjete na ovom području u vrijeme doseljenja prvih slavenskih plemena a među njima i Hrvata.

(Nastavit će se)

U slijedećem broju: Dolazak i pokrštavanje Hrvata

Nova stranačka glasila

KRENUO GLAS PRAVAŠA

Od petka, 24. lipnja, tuzlansko tržište novina, ima još jednu prinovu. Riječ je o "Glasu pravaša", glasilu Hrvatske stranke prava, kojeg je pokrenuo Glavni odbor te stranke, a čije je sjedište u Tuzli. Prema onome što je rečeno prigodom svečane promocije "Glasa pravaša", održane u tuzlanskom hotelu Bristol, premda je riječ o čisto stranačkom glasilu, "Glas pravaša" se neće baviti isključivo političkim temama stranačke naravi, već će dobar dio svog prostora posvećivati i onim temama koje čine nezaobilazni interes naše svakodnevnice. "Glas pravaša" će izlaziti dva puta mjesečno, a njegov glavni i odgovorni urednik Nijaz Dervišević u svečanom obraćanju prigodom promocije, obećao je da će ponuda tekstova ubuduće biti znatno bogatija. "Glas pravaša" izlazi za sada u 1.000 primjeraka, a tisak i tehničku pripremu realizirao je tuzlanski "GG promet".

Novosti na tuzlanskoj političkoj sceni

Oglasio se i "BOSS"

Na tuzlanskoj političkoj sceni, odnedavno se pojavila još jedna politička stranka, pod nazivom BOSS, odnosno Bosanski omladinski savez. Riječ je o stranci takozvane lijeve orijentacije, okrenute prije svega mladima i njihovoj budućnosti. Vodstvo BOSS-a do sada se nije obraćalo novinarima, te je dosadašnji izlazak u javnost, vidljiv tek kroz nekoliko pripćenja prigodom pojedinih događaja. Vodstvo BOSS-a na čijem je čelu Mirnes Ajanović, donedavni član Stranke reformista, kaže da je program nove stranke daleko od svih dosadašnjih, te da mladima nudi nešto sasvim novo, a to je ponuda da sami svoju budućnost uzmu u ruke, kako se stariji ne bi njima služili mladima u svrhu vlastite političke promocije. Taj svoj cilj, BOSS profilira kroz slogan - Mi dolazimo.

M. D.

Šport

Veliki uspjeh STK "Zrinski"

U Zenici je, od 11. do 13. lipnja, održano prvo državno prvenstvo u stolnom tenisu uz sudjelovanje 120 igrača i 4 ekipe prvaka okružnih takmičenja. Igračice i igrači STK "Zrinski" prvaci okruga Tuzla su i ovoga puta obradovali svoje navijače i brojne ljubitelje ove veoma popularne igre. Od ukupno 8 medalja predviđenih u seniorskoj konkurenciji stolnotenisači "Zrinskog" osvojili su 5 medalja. Posebno treba istaći nastup ženske ekipe koja je ubjedljivo osvojila naslov državnog prvaka ne prepustivši svojim protivnicima ni jedan set.

Stolnotenisačice "Zrinskog" su i u pojedinačnoj konkurenciji dominirale, zauzevši prva tri mjesta. Da bi slavile bilo potpuno, potvrdila se i muška ekipa "Zrinskog", koja je u veoma jakoj konkurenciji osvojila drugo mjesto.

STK "Zrinski" se nalazi na početku takmičarskog ciklusa. Uskoro predstoje veoma značajna takmičenja koja će vjerujemo potvrditi kvalitet ovog uzornog kolektiva. Stolnotenisačice su dobile konkretan poziv na jednomjesečne pripreme reprezentacije BiH, koje će se održati u Njemačkoj tijekom srpnja mjeseca. Predstoji nastup na Liga takmičenju RBiH, sudjelovanje u Kupu šampiona ženske ekipe i Kupu "Nensi Evans" muške ekipe.

Zahvaljujući zalaganju i entuzijazmu igrača i njihovog rukovodstva pred STK "Zrinski" je sjajna perspektiva, što su potvrdili i mnogi eminentni stručnjaci, koji su boravili u Zenici tijekom održavanja prvenstva.

Ovom prilikom STK "Zrinski" se zahvaljuje donatorima koji su svojim novčanim prilozima pomogli da se ekipe što bolje pripreme i odu na državno prvenstvo.

Poduzećima: DOO "Soli", Kreditna banka D.D. Tuzla, Grafocop, P. P. Đurić, P. P. Ping, te gospodi: Dragi Juriću, Tomi Bosankiću, Peri Vasilju, Pavlu Fišeru, Nikoli Đuriću, Jozi Piljiću, Franji Bosankiću i dr.

D. P.

Plasman

Seniorke ekipno

1. STK "Zrinski" Tuzla
2. STK "Borac" Travnik
3. STK "Adže" Zenica

Seniori ekipno

1. STK "Adže" Zenica
2. STK "Zrinski" Tuzla
3. STK "Borac" Travnik
4. STK "Bosna" Sarajevo

Seniorke pojedinačno

1. Sandra Kitić STK "Zrinski" Tuzla
2. Sanja Pranjić STK "Zrinski" Tuzla
3. Alma Fazlić STK "Zrinski" Tuzla

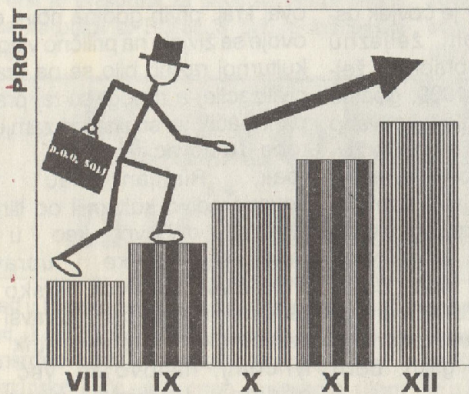
Seniori pojedinačno

1. Almir Aličić "Adže" Zenica
2. A. Džaferović "Adže" Zenica
3. Samir Bašić "Adže" Zenica

D.O.O.

SOLI

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOSTU
ZA PROIZVODNJU, UNUTARNJU I VANJSKU TRGOVINU
"SOLI" TUZLA

Ul. Mijo Koroševića 26 75000 Tuzla
Tel. centrala: 075 213-222, 236-336, 232-221

NAŠE ODLIKE SU:
ZNANJE, POSLOVNOST, SIGURNOST
NASA I VAŠA ORIJENTACIJA U
BUDUĆNOST

Glasnikova križaljka Br.20

1	2	3	4	5		6	7	8	9	10	11
12						13					
14						15				16	
17						18				19	
20						21				22	
23						24				25	
26						27					

Robert Štraus

VODORAVNO: 1. letjelica na reaktivni pogon, 6. uzrečica izvinjenja, 12. žensko ime, 13. varošica, 14. draga, ljupka, 15. jedinica elektr. kapaciteta, 16. samoglasnik i suglasnik, 17. troznamenast broj, 18. normativni akt, 19. sat, brojilo, 20. element tantal, 21. ceremonija, 22. prastanovnik Balkana, 23. pristalica državotvorstva, 25. privržene, 26. jestiva gljiva, 27. primjeran.

USPRAVNO: 1. pečeni odrezak gov. mesa, 2. muz. oznaka tempa, 3. rasip robe, 4. grčko slovo, 5. pokazna zamjenica, 6. uvod u antikno grč. kazalište, 7. mjesto u Hrvatskoj, 8. aktivnost, 9. dva suglasnika, 10. duhačko glazbalo, 11. pristalica baptističke sekte, 13. zamotljaj, omot 15. lakrdija 18. sabir, suma, 19. konjski povodac, 21. češko muško ime, 22. međunarodni umjetni jezik, 24. sloba staroslav. azbuke, 25. "osiguravajući zavod".

RJEŠENJE KRIŽALJKE BROJ 19.

VODORAVNO: 1. NIMBUS, 6. MAROKO, 12. URARI, 13. KARAJAN, 14. NERV, 15. BATAK, 16. RE, 17. CAT, 18. KOPAR, 19. VIS, 20. IL, 21. GEKON, 22. ŠROT, 23. JALOMAK, 25. MASKE, 26. ENOFIL, 27. MUSTAP.

USPRAVNO: 1. NUNCIJE, 2. IREALAN, 3. MART, 4. BRV, 5. UI, 6. MATAN, 7. ARAR, 8. RAK, 9. OJ, 10. KARIOKA, 11. ONESTEP, 13. KAPOK, 15. BOKAL, 18. KEMI, 19. VRST, 21. GOF, 22. ŠAS, 24. LO, 25. MU.

Hrvatski Glasnik
Informativno politički dvotjednik

● Glavni i odgovorni urednik: mr. Ljubomir Aždajić ● Osnivač i izdavač: HKD "Napredak" ● Redakcija: Ozrenskog odreda bb Tuzla, tel. 23 69 81, Fax 23 13 50 ● Tehničko uređenje i priprema: Hrvatski Glasnik ● Tisak: "INZIO" ● Žiro račun kod Kreditne banke DD Tuzla: dinarski: 807020-0/7521-55-00082-3, devizni: 72700-0/7521-07-00008-0 ● Cijena za inozemstvo 3 DEM